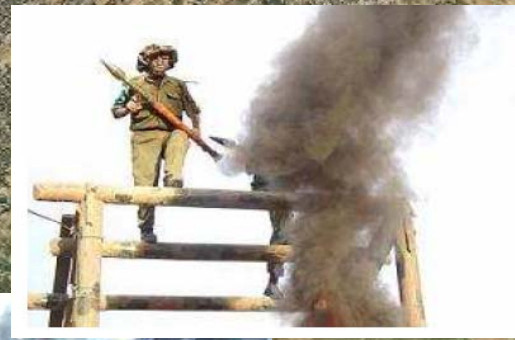

אפריל 2008

מרכז המידע למודיעין ולטרור
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

תהליך ההתעצמות הצבאית של חמא"ס ברצועת עזה (תמונת מצב נכונה למרס 2008)

המקור: תמונות שהופיעו בפורום הגולשים של אתר חמא"ס

תוכן העניינים

3	עיקרים	1.
5	פרק א: מאפייני תהליך ההתעצמות הצבאית של חמא"ס ברצועת עזה:	2.
5	א. מאפייני המערך ההתקפי וההגנתי	
6	ב. תפיסת ההגנה על רצועת עזה	
8	ג. ההבדלים בין תנאי רצועת עזה לתנאי הזירה הלבנונית	
9	פרק ב: המערך שבשליטת החמא"ס ברצועת עזה:	3.
9	א. הנהגת חמא"ס ברצועת עזה	
9	ב. סדר הכוחות של המערך הצבאי ברצועת עזה	
10	ג. הזרוע הצבאית של החמא"ס (גדודי עז אלדין אלקסאם)	
12	ד. מנגנוני ביטחון-הפנים	
16	ה. ארגוני טרור נוספים הפועלים ברצועת עזה	
19	פרק ג: התשתית הקרקעית:	4.
19	א. נתוני יסוד גיאוגרפיים ודימוגרפיים	
21	ב. המערך התת-קרקעי	
25	פרק ד: שדרוג אמצעי הלחימה, שבידי חמא"ס ושאר ארגוני הטרור:	5.
25	א. מקורות אמצעי הלחימה	
28	ב. נשק תלול מסלול (רקטות ומרגמות)	
34	ג. אמצעי נ"ט	
36	ד. חומרי נפץ ומטעני חבלה	
40	ה. נשק, תחמושת וכלי נ"מ	
40	פרק ה: מערכי הייצור העצמי, הפיתוח וההברחה של אמצעי הלחימה:	6.
40	א. מערך הייצור העצמי	
43	ב. מערכת הברחת אמצעי הלחימה לרצועת עזה	
46	פרק ו: אימונים ברצועת עזה ומחוצה לה (איראן, סוריה, לבנון)	7.
50	פרק ז: סבב ההסלמה האחרון ברצועת עזה ולקחיו בראיית החמא"ס	8.

עיקרים

1. הינתקותה של ישראל מרצועת עזה (באוגוסט 2005) יצרה **מציאות חדשה בשטח**, אשר **האיצה הקמת אזור שליטה מובהק של חמא"ס ברצועה**. חמא"ס השכילה לתרגם את התחזקות כוחה בשטח להשגת רווחים במישור הפוליטי-הפנים פלסטיני: בבחירות למועצה המחוקקת (בינואר 2006) היא זכתה לרוב קולות והרכיבה ממשלה בראשותה (במרס 2006). בהמשך (ביוני 2007) השתלטה חמא"ס בכוח הזרוע על רצועת עזה, נטרלה את כוחם הצבאי והפוליטי של פתח ומנגנוני הביטחון הפלסטינים, והקימה ברצועה ישות אסלאמית-רדיקלית ("חמא"סטאן"). ישות זאת נתמכת ע"י **איראן וסוריה**, מנהלת מדיניות פנים וחץ משלה, מקיימת מערכת טרור נגד ישראל **ונבדלת** מהרשות הפלסטינית ביהודה ושומרון, שבהנהגת אבו מאזן ופתח.

ניתוח סמלי פתח והרשות הפלסטינית עם השתלטות חמא"ס על רצועת עזה: פעילי חמא"ס דורכים על תמונתו של אבו מאזן (15 ביוני 2007, רויטרס, צלם: אברהים אבו מצטפא)

2. בתקופה שחלפה מאז הינתקות ישראל מרצועת עזה, וביתר שאת בשנה האחרונה, **מקדמת תנועת חמא"ס תהליך מואץ של התעצמות צבאית**. תהליך זה ניזון ממספר גורמים:

א. **הקשיים הרבים בפניהם ניצבת חמא"ס מאז עלייתה לשלטון, ובעיקר לאחר השתלטותה על רצועת עזה**. חמא"ס נאלצה להיאבק בתקופה זו בשורה של קשיים ובתוכם בידוד מדיני, מצור כלכלי, פעילות צה"ל ברצועה, חתרנות מדינית ומאבק פוליטי ותעמולתי בלתי פוסקים מצד פתח והרשות הפלסטינית, שבהנהגת אבו מאזן. קשיים אלו יוצרים אצל חמא"ס תחושת מצור, מציבים בפניה אתגר שלטוני בלתי פוסק, ומחייבים אותה לבנות מערך צבאי-ביטחוני שיבטיח המשך שליטתה ברצועה ויגן עליה מפני אויביה הרבים מבית ומחוץ.

ב. **הצורך לתת מענה לפעולות שמקיים צה"ל ברצועה בצד החשש מפני כיבוש הרצועה או חלקים ממנה**. תסריט השתלטות צה"ל על הרצועה שב ועלה כל אימת שגברו הטרור הפלסטיני ופעילות הסיכול והמנע של כוחות הביטחון הישראלים לכך

ניתן להוסיף את הצורך להתמודדות שוטפת עם צה"ל המקיים פעולות סיכול אינטנסיביות ברצועת עזה ובכלל זה סיכולים ממוקדים נגד פעילי טרור, תקיפת בסיסים ומתקנים, ופעילות קרקעית בצפון ברצועה ובדרומה.

ג. **הצלחתה של החזבאללה** לתת מענה א-סימטרי לעוצמתו של צה"ל בעת מלחמת לבנון השנייה הפכו אותה **למקור לחיכוי** עבור חמא"ס. מלחמת לבנון השנייה, ותוצאות ירי הרקטות הבלתי פוסק נגד שדרות וישובי הנגב המערבי, המחישו ביתר שאת את חשיבותו האסטרטגית של "נשק הרקטות", לנוכח פגיעות העורף האזרחי בישראל. לקחי מלחמת לבנון השנייה המחישו גם את החשיבות שבהקמת **מערך צבאי** בעל כושר עמידות ושרידות, שיגן על שליטתה של חמא"ס ברצועה, כדוגמת המערך הצבאי שהקימה חזבאללה בדרום לבנון.

3. על רקע זה מקדמת חמא"ס **תהליך מואץ של התעצמות צבאית** במסגרתו עומדים שני מערכים מרכזיים: **מערך ביטחון הפנים**, שבמרכזו עומד **הכוח המבצע** המשמש כרוע העיקרית של חמא"ס לשליטה בזירה הפנימית; **הזרוע הצבאית**, שבמרכזה עומדים **גדודי עז אלדין אלקסאם**, העוסקת בתכנון וביצוע פיגועים נגד ישראל ובהערכות מגנטית בתוך עזה. יצוין, כי פעילים ממערך ביטחון הפנים ופעילים מארגוני טרור אחרים משתלבים בתכנית ההגנה של גדודי עז אלדין אל קסאם בתסריט של כניסת צה"ל לרצועה.

4. **תהליך ההתעצמות הצבאית של חמא"ס כולל:** הגדלת סדר הכוחות (המגיע כיום עד לכ-20 אלף נושאי נשק הכפופים לחמא"ס או משולבים בכוחותיה בעת חירום); ארגון מחדש של כוחות חמא"ס במסגרות סמי-צבאיות; ביצוע אימונים בהיקף נרחב, ברצועה ומחוצה לה (בעיקר באיראן ובסוריה); אספקת אמצעי לחימה מתקדמים בדגש על רקטות משופרות (שהטווח שלהן מגיע אל מעבר לאשקלון); אמצעי נ"ט מתקדמים (המצויים בשימוש חזבאללה) דוגמת טילי קונקורס וסאגר; שיפור מערכת הפיקוד והשליטה של הכוחות הפרוסים ברחבי הרצועה; הכנת הקרקע למגננה, כולל הקמת תשתיות תת-קרקעיות ברחבי הרצועה ללחימה ולמסתור; פיתוח מטעני חבלה רבי עוצמה והנחתם סמוך לצירים (דוגמת מטען ה"שואז") ובקרב מוקדים שונים בהם תתבצע הלחימה נגד צה"ל.

5. **תהליך ההתעצמות נמצא עדיין בעיצומו ויישומו המלא יארך להערכתנו מספר שנים.** אולם בחלק מהמרכיבים של בניית הכוח הצבאי כבר ניכרת **הבשלה בסיסית**, באופן המגדיל את האיומים שמציבה חמא"ס בפני צה"ל ובפני האוכלוסייה האזרחית של ישראל בנגב המערבי. איומים אלו כוללים, בין השאר, **יכולות משופרות לביצוע פיגועי טרור "איכותיים" (חדירות לישראל לביצוע חטיפות ופיגועי הרג)**; גידול בהיקף, דיוק, טווח ועוצמה של ירי הרקטות לעבר ישראל; הגברת איום הנ"ט על הכלים המשוריינים והאיומים על כוחות הרגלים של צה"ל; הגברת השרידות של הכוחות הצבאיים של חמא"ס האמורים לנהל את עיקר הלחימה מאזורים צפופי אוכלוסייה ברצועה.

6. את תהליך ההתעצמות הצבאית מובילה **המפקדה של חמא"ס בסוריה הנשענת על סיוע איראני וסורי** ועל כסף המגויס באיראן, בעולם הערבי ואף במערב. הסיוע האיראני והסורי לתהליך ההתעצמות מתבטא בהעברת ידע תורתי וטכנולוגי, אספקת אמצעי לחימה וציוד

והעברת אימונים לפעילי חמא"ס באיראן ובסוריה. אמצעי לחימה, כספים ופעילים, שמקורם באיראן ובסוריה מוברחים לרצועת עזה דרך תשתית מנהרות עניפה (ודרך מעבר רפיח) תוך ניצול **אוזלת היד של כוחות הביטחון המצרים**, הנמנעים מפעילות ביטחונית אפקטיבית שתנתק את "צינור החמצן" המקשר בין חמא"ס ושאר ארגוני הטרור לבין המדינות התומכות בה.

פרק א: מאפייני תהליך ההתעצמות הצבאית של חמא"ס ברצועת עזה

מאפייני המערך ההתקפי וההגנתי

1. התשתית הצבאית של חמא"ס, המורכבת ממערך התקפי והגנתי, נועדה לתת **מענה למספר צרכים בסיסיים:**

א. **מימוש הזהות הג'האדית של חמא"ס באמצעות פעילות טרור מתמדת נגד ישראל**, המתאפיינת מאז ההינתקות (שנת 2005) **בירי אינטנסיבי של רקטות** (בהיקפים גדולים מהעבר) לעבר יישובי הנגב המערבי (אחד מלקחי הניסיון של חזבאללה בלבנון). במקביל ניסתה חמא"ס, במידה חלקית של הצלחה, להוציא לפועל גם פיגועים במתווים אחרים כגון פגועי ההתאבדות פיגועי חטיפה (דוגמת החטיפה של גלעד שליט), ירי, הנחת מטענים ועוד.

ב. **התמודדות עם פעולות צה"ל ברצועת עזה**, שהפכו אינטנסיביות בעיקר במרחב האבטחה שלאורך הגבול, במגמה למנוע ירי רקטות, להתמודד עם איום המנהרות לפיגועים ולמנוע התבססות תשתיות מודיעיניות של חמא"ס. הדבר החריף את תחושת האיום של חמא"ס לנוכח **תסריט מוחשי** (בראייתה) של כיבוש הרצועה או חלקה ע"י ישראל. **תסריט שכזה עלול להתבצע הן בסבבי לחימה מתוחמים לאזור גיאוגרפי מסוים ומוגבלים בזמן** (כדוגמת מבצע "חורף חם" בסבב ההסלמה האחרון, 27 בפברואר-3 במרס 2008) **והן במהלך התקפי נרחב של ישראל לכיבוש מחדש של הרצועה**, הנתפס **כאיום המרכזי**, שלאורו נבנה הכוח הצבאי של חמא"ס.

ג. **התמודדות עם האיום הפנימי ברצועת עזה**. זאת הן מצד תומכי אבו מאזן (פתח) והן מצד גורמים נוספים הפועלים ברצועה (כגון מוקדי כוח חמולתיים או גורמים אסלאמיים רדיקלים הקשורים לג'האד העולמי), שאינם מוכנים לקבל את מרות חמא"ס. גורמים אלה נחלשו בשנה האחרונה אולם הם עדיין מהווים מכשול לשלטון

מוחלט של חמא"ס ברצועת עזה. במקביל, קיים הצורך של ממשלת חמא"ס לתת מענה לפשיעה רחבת ההיקף ולצורכי הביטחון האישי של תושבי רצועת עזה.

2. המערך הצבאי המופקד על הלחימה בישראל, הן מההיבט ההתקפי והן מההיבט ההגנתי, מבוסס על **גדודי עז אלדין אלקסאם**, הזרוע הצבאית-טרוריסטית של חמא"ס. זרוע זאת נמצאת עתה בתהליך מואץ של בניין כוח במגמה להפוך אותה למעין צבא סדיר למחצה, שיגן על רצועת עזה, ובו בזמן ימשיך ליזום פעולות טרור נגד ישראל כמתחייב מהאסטרטגיה של חמא"ס.

3. החלוקה בין שני המערכים הללו **אינה חדה ומוחלטת**. בעת סבבי הסלמה אמורים מנגנוני ביטחון הפנים, להשתלב בלחימה נגד צה"ל במסגרות מבצעיות, לפחות באמצעות סיוע לוגיסטי ומודיעיני. בתסריט של לחימה נרחבת וממושכת יותר, אמורים חלק מפעילי מערך ביטחון הפנים לתגבר את המערך הלוחם של גדודי עז אלדין אלקסאם, ולהתייבב מול צה"ל, גם במחיר החלשת יכולתם של מנגנוני הביטחון להתמודד עם אילוצי ביטחון פנים. למעשה, רבים מפעילי חמא"ס המבצעיים מחזיקים כנראה במקביל **שני תפקידים** - הם משרתים במנגנון ביטחון הפנים ונושאים תפקיד, לפחות בחירום, בזרוע הצבאית של חמא"ס.

תפיסת ההגנה על רצועת עזה

4. **תפיסת ההגנה של חמא"ס על רצועת עזה, נועדה לתת מענה א-סימטרי לעליונותו הצבאית והטכנולוגית של צה"ל**. זאת ע"י מגוון דרכים: שימוש באמצעי לחימה מתקדמים בהם נעשה שימוש מוצלח ע"י חזבאללה בלבנון (מטעני צד ותת-גחון; נשק נ"ט); גרימת נפגעים רבים לכוחות צה"ל באמצעות ניהול עיקר הלחימה בשטח בנוי צפוף אוכלוסין; שכלול דפוסי העלמות לשם שמירה על שרידות כוחות חמא"ס; התשת העורף הישראלי באמצעות ירי רקטות מאסיבי, תוך כדי פעילות צה"ל בשטח הרצועה (ואם ניתן, ביצוע פיגועי התאבדות דרך גבול סיני ומיהודה ושומרון במהלך פעילות צה"ל ברצועה); עשיית שימוש נרחב בתקשורת הפלסטינית, הערבית והבינלאומית על מנת להשיג אהדה לצד הפלסטיני ולכבול את חופש הפעולה של ישראל

5. **תפיסת הגנה זו משקפת הבנה של יחסי הכוחות שבין חמא"ס ותומכיה לבין היכולות של צה"ל**. חמא"ס מודעת היטב ליחס הבלתי שוויוני בין שני הצדדים, המקנה לכל אחד מהם יתרונות וחסרונות:

א. **מחד גיסא**, מכירה חמא"ס בעליונות הצבאית הברורה של צה"ל בכל הקשור לסדר הכוחות ומיגון, אמצעי לחימה ויכולות מודיעיניות ואוויריות. חמא"ס מודעת לכך, כי היא תתקשה לבלום את כוחות צה"ל, ולמנוע מהם לפעול בשטחים פתוחים.

ב. **מאידך גיסא, שהייה ממושכת וסטטית של צה"ל ברצועת עזה** עשויה להקנות לחמא"ס יתרונות בלחימה נגדו. זאת ע"י ניהול מלחמת התשה בדפוסים של לחימת גרילה, בעיקר **בשטחים הבנויים בצפיפות**. בהתאם להיגיון הקלאסי של המערכה הא-סימטרית במתאר לחימה שכזאת, אמור צה"ל לאבד את עליונותו, לסבול מנפגעים רבים ולפגוע, הגם שבאופן לא מכוון, באזרחים פלסטינים באופן שיביא להיווצרות לחצים פנים-ישראליים ערביים ובינלאומיים לנסיגת צה"ל מהרצועה.

6. על רקע זה גיבשה לעצמה חמא"ס **תפיסת הגנה הגורסת הימנעות מהפעלת מלוא העוצמה הצבאית בשלביה הראשונים של הלחימה**, צמצום החיכוך עם צה"ל בשטחים פתוחים ותיעול הלחימה לשטחים בנויים המאוכלסים בצפיפות. **מטרת** הלחימה בשטחים המאוכלסים תהיה **להתיש את כוחות צה"ל** ולהקיז את דמם של חייליו ובו בזמן להמשיך ולפגוע **בעורף הישראלי** באמצעות ירי רקטות (עפ"י המודל של חזבאללה במלחמת לבנון השנייה). זאת, תוך שמירה במקביל, על שרידות הפעילים והתשתיות הצבאיות של חמא"ס. כלל המאמצים הללו אמורים **לאפשר לחמא"ס להציג "ניצחון" על צה"ל בעת שהוא יוציא את כוחותיו מהרצועה (שוב, לפי המודל שהציג חזבאללה במלחמת לבנון השנייה)**.

7. על מנת להתיש את כוחות צה"ל ולגרום להם את מירב האבידות חותרת חמא"ס לנהל לחימה עיקשת ועזה יותר ככל שתעמיק כניסת כוחות צה"ל מפאתי הרצועה ללב השטח הבנוי המאוכלס בצפיפות. **מתווי הלחימה של חמא"ס צפויים לכלול**: ירי מנגד של אש שטוחת מסלול, גם מתוך בתי מגורים וגגות; בניית בורות ייקוש בכניסות לערים ובצירי תנועה מרכזיים; הנחת מטענים ממולכדים (מכוניות תופת, מטענים מוסווים); הפעלת מחבלים מתאבדים (גברים ונשים); הפעלה נרחבת של אמצעי נ"ט; שימוש באזרחים כ"מגן אנושי" עבור המחבלים הנלחמים מקרבם.

8. אחד התחומים הנכללים במסגרת תהליך ההתעצמות הנו הפעלה של מחבלים מתאבדים, כחלק מלוחמת הגרילה נגד צה"ל ברצועה. לחמא"ס מלאי זמין של עשרות רבות של חגורות נפץ וכנראה גם יחידת מתאבדים ממוסדת¹. ייתכן וגם ארגונים נוספים נערכים לפעול במתווה שכזה בעת כניסת צה"ל לרצועה. ניסיונות לפגוע בכוחות צה"ל באמצעות מחבלים-מתאבדים התבצעו כבר מספר פעמים במהלך סבבי הלחימה ברצועה. למשל, במסגרת מבצע "ענני סתיו" (6 בנובמבר 2006) ניסתה מחבלת מתאבדת מהג'האד האסלאמי בפלסטיין לפגוע בכוח צה"ל מחטיבת גבעתי מדרום לבית חאנון באמצעות פיגוע התאבדות (היא פוצצה עצמה סמוך לכוחות וכתוצאה מכך נפגע באורח קל חייל צה"ל).

¹ באתר גדודי עז אלדין אלקסאם פורסמה לאחרונה (24 במרס 2008) ביוגרפיה של נור אלדין ג'נדיה, פעיל חמא"ס שנהרג ב-20 במרס 2008 ע"י צה"ל. בין השאר נכתב כי הוא היה חבר ביחידת המתאבדים ("וחדת אלאסתשהאדיין").

ההבדלים בין תנאי רצועת עזה לבין התנאים בזירה הלבנונית

9. **ארגון חזבאללה**, שרכש ניסיון רב השנים בלחימה נגד ישראל בזירה הלבנונית, **מהווה את המודל לתהליך ההתעצמות של חמא"ס ושאר ארגוני הטרור ברצועת עזה**. עם זאת, ראויים לציון מספר הבדלים מהותיים שבין תנאי הזירה הלבנונית לתנאי הזירה העזתית, שחמא"ס מביאה אותם בחשבון ומתאימה עצמה אליהם:

א. **תואי השטח**: רצועת עזה הנה שטח קטן ומתוחם בעוד שבלבנון קיים עומק אופרטיבי המאפשר לארגוני הטרור הפועלים בה "אורך נשימה" רב יותר; דרום לבנון, בה מצוי "הגרעין הקשה" של תשתית הצבאית של חזבאללה הנה שטח הררי מיוער ומבותר בעוד שהרצועה הנה מישורית וחשופה. מנגד, קיים ברצועת עזה רצף של **שטח בנוי המאוכלס בצפיפות** המהווה יתרון לכוח המגן ומקשה על לחימה של צבא סדיר.

ב. **נגישות לסיוע חיצוני**: חזבאללה נהנה מסיוע מאסיבי של איראן וסוריה ומנגישות טובה לסיוע זה בשל גבולה הארוך עם סוריה דרכו מועבר הסיוע ללבנון. חמא"ס גם היא נסמכת על סיוע של איראן וסוריה אולם קשה יותר להעבירו לרצועת עזה בשל ריחוקה היחסי ממוקדי הסיוע החיצוני והפיקוח ההדוק של ישראל (ובמידה פחותה של מצרים) על גבולות הרצועה. לפיכך חייבת הייתה חמא"ס לפתח מערך עצמי של ייצור אמצעי לחימה, לצד מערכת עניפה של הברחות אמצעי לחימה כדי שיאפשר לה אורך נשימה בלחימה עם ישראל בתנאים של מצור (אף כי לא הרמטי) על רצועת עזה (בעוד שחזבאללה מבססת את תשתית אמצעי הלחימה שלה על כלי נשק תקינים המסופקים לה ע"י איראן וסוריה).

ג. **תמיכת האוכלוסייה ומוקדי הכוח המקומיים**: לחזבאללה אופוזיציה עיקשת בקרב הממשל הלבנוני, בקרב המחנה הנוצרי ובקרב בני עדות אחרות והארגון חייב לקחת זאת בחשבון במכלול שיקוליו בהתמודדות מול ישראל; **חמא"ס** הצליחה להכניע את מנגנוני הביטחון של הרשות הפלסטינית ואת פתח לאחר השתלטותה על הרצועה ביוני 2007, והיא נהנית ממידה רבה יותר של תמיכה בקרב אוכלוסיית רצועת עזה ומוקדי הכוח הפועלים בה. הדבר מאפשר לה להאיץ את תהליך ההתעצמות במידה רבה של חופש פעולה ולנהל מדיניות טרור עצמאית ללא אילוצים פוליטיים פנימיים משמעותיים (גם כאשר מדיניות זו, כמו ירי הרקטות למשל, פוגעת באוכלוסייה). תמיכה זאת של האוכלוסייה גם מספקת לחמא"ס מאגר בלתי נדלה של כוח אדם לגיוס לשורותיה ולסיוע במתארי לחימה שונים.

פרק ב: המערך שבשליטת חמא"ס ברצועת עזה

הנהגת חמא"ס ברצועת עזה

1. הנהגת חמא"ס ברצועת עזה כוללת מוסדות ואישים האחראים לניהול השוטף של התנועה ולקבלת ההחלטות האסטרטגיות שלה. מרבית חברי ההנהגה אינם ממלאים תפקידים בממשלת חמא"ס ברצועה, הגם שיש להם זיקה הדוקה לבכירי התנועה העומדים בראש המערך השלטוני (ובראשם אסמאעיל הניה).
2. הנהגת חמא"ס ברצועה ("הלשכה המדינית") מנחה את פעילות **ארבעת הזרועות העיקריות של התנועה**: הזרוע הצבאית (גדודי עז אלדין אלקסאם), מערך מנגנוני ביטחון הפנים (ובמרכזם הכוח המבצע), ממשלת חמא"ס והתשתית האזרחית הענפה של חמא"ס (מערך ה"דעווה").
3. מאז הקמת ממשלת חמא"ס (במרס 2006), וביתר שאת מאז השתלטות חמא"ס על הרצועה (ביוני 2007), **חלה עלייה מתמשכת בכוחה של ההנהגה ברצועה**, על חשבון כוחה של **ההנהגה שבדמשק** ("החוץ"). הדבר מתבטא בכך שההנהגה ברצועה היא זאת המקבלת את ההחלטות העיקריות הנוגעות להתנהלות חמא"ס ברצועה. בו בזמן ממלאת המפקדה בדמשק תפקיד מרכזי בתהליך בניית הכוח הצבאי של חמא"ס ובהעברת הסיוע אליה בשל נגישותה וזמינותה לאיראן, סוריה וחזבאללה.

סדר הכוחות של המערך הצבאי ברצועת עזה

4. המערך הצבאי, שבשליטת חמא"ס, נשען על **גדודי עז אלדין אלקסאם**, הזרוע הצבאית-טרוריסטית של חמא"ס. זרוע זאת מונה, להערכתנו, ברצועת עזה **למעלה מ-10 אלף פעילים**. מספר פעילי חמא"ס אלו עלול לעלות לנוכח תהליכי הגיוס הנרחבים שחמא"ס מקיימת מאז השתלטותה על הרצועה. רוב הפעילים הללו מיועדים לתגבר את גדודי עז אלדין אלקסאם בעת חירום בעוד שבשגרה מונה הגרעין הסדיר **כמה מאות פעילים מיומנים**. בראש הזרוע הצבאית עומד (בפועל) **אחמד ג'עברי**¹.
5. חלק ניכר מפעילי חמא"ס, המיועדים לתגבר בעיתות חירום את המערך הלוחם מול צה"ל, משרתים בשגרה **במערך מנגנוני ביטחון-הפנים** ברצועת עזה. מנגנונים אלו, שבמרכזם עומד **הכוח המבצע**, מונים כיום **כ-10 אלף פעילים**, רובם משתייכים לחמא"ס או מזוהים

¹ מעמדו של ראש הזרוע הצבאית **מחמד צ'יף**, שנפצע קשה, אינו ברור. בכלי התקשורת של חמא"ס הוא עדיין מכונה "המפקד הכללי של גדודי עז אלדין אלקסאם".

עמה. סה"כ מספר הפעילים של גדודי עז אלדין אל קסאם ומנגנוני ביטחון הפנים הנשלטים ע"י חמא"ס עומד להערכתנו על **כ-15 אלף פעילים**².

6. לסדר כוחות זה של חמא"ס ניתן להוסיף **3,000-4,000 פעילים** של שאר ארגוני הטרור הפועלים ברצועת עזה. ארגונים אלו מקיימים בשיתוף פעולה הדוק עם חמא"ס. יש לקחת בחשבון שחלקם, לפחות, יוכפפו לזרוע הצבאית של חמא"ס בעת חירום ויפעלו תחת פיקודה נגד כוחות צה"ל. **סדר הכוחות הכולל של המערך הצבאי שבשליטת חמא"ס ברצועה מגיע** איפוא קרוב ל-**20 אלף נושאי נשק**, בדרגות שונים של מיומנות ומקצועיות.

הזרוע הצבאית של חמא"ס (גדודי עז אלדין אלקסאם)

7. התשתית המבצעית של חמא"ס ברצועה עוברת בשנים האחרונות, וביתר שאת מאז ההינתקות, תהליך הדרגתי של **מעבר למבנה צבאי היררכי ולדפוסי פעולה סמי-צבאיים**. משמעות הדבר הנה איגוד ההתארגנויות המקומיות של פעילי הטרור במרחבים הטריטוריאליים השונים לזרוע צבאית אחת, בעלת מבנה היררכי מסודר, המאמץ מרכיבים צבאיים הן בתחום הפעלת הכוח והן בכל הנוגע למערכים התומכים (ייצור אמצעי לחימה, רכש והברחות וכו'). עם זאת, יודגש כי אין המדובר בארגון צבאי קלאסי, ובעת לחימה צפוי שחמא"ס תפעל נגד צה"ל בהתאם לעקרונות הלחימה הא-סימטרית דוגמת: הפעלת מסגרות קטנות (מחלקות, חוליות); התמקדות בפיגועי "פגע וברח"; שמירה על מרכיבי היטמעות ו"העלמות" בתוך האוכלוסייה; שימוש רב באוכלוסייה וכו'.

8. הזרוע הצבאית של חמא"ס כוללת חטיבות מרחביות ומסגרות ייעודיות. היא פרוסה **במספר חטיבות מרחביות** ברצועת עזה, כשלכל אחת **סדר כוחות של למעלה מאלף פעילים**. כל חטיבה מונה מספר גדודים ובכל גדוד כמה פלוגות. בכל פלוגה שלוש מחלקות המורכבות משלושה צוותי קרב (אנשי נ"ט, לוחמים, פעילי חבלה, חובשים).

9. להלן פריסת החטיבות הללו:

א. **מרחב צפון הרצועה** - חטיבה. בראשה עומד **אחמד ע'נדור**.

ב. **מרחב העיר עזה** - נראה שפועלות בה שתי חטיבות. נראה כי **אחמד ג'עברי** הוא העומד בראשן.

ג. **מרחב מחנות המרכז** - חטיבה, בראשה עומד **אימן נופל** (העצור כיום בידי מצרים).

² בראיון עיתונאית (9 במרס 2008, סנד"י טיימס) בריטית עם פעיל מבצעי בכיר בחמא"ס ציין הפעיל כי הזרוע המבצעית של חמא"ס **מונה כ-15 אלף לוחמים**. לדעתנו במספר זה נכללים גם פעילי מנגנוני ביטחון הפנים.

ד. **מרחב דרום הרצועה** - נראה, כי פועלות בה שתי חטיבות, אחת בח'אן יונס והשנייה ברפיח (בהתאם למבנה הגיאוגרפי של המרחב). בראש חטיבת ח'אן יונס עומד **מחמד סנואר** ובראש חטיבת רפיח **ראא'ד אלעטאר**.

10. בשגרה, כאמור לעיל, כוללים גדודי עז אלדין אלקסאם כמה מאות פעילים מיומנים. פעילים אלו מבצעים פיגועים נגד יעדים אזרחיים בישראל (ירי רקטות ופצצות מרגמה) ופיגועים נגד יעדים צבאיים במעטפת רצועת עזה (ירי פצצות מרגמה; ירי נשק קל; הטמנת מטענים, ניסיונות לביצוע פיגועי הרג וחטיפה בשטח ישראל).

11. **מדיניות הפיגועים** של חמא"ס מתאפיינת **בהליכה על הסף** כמוצא למתח שבין חובותיה השלטוניות לבין זהותה הג'יהאדית לוחמנית והאמונה ביעילות הפיגועים כאמצעי לקידום מטרותיה. משמעות מדיניות זו הנה **שימוש מבוקר בטרור** - כולל בירי רקטות - לשם השגת יעדים פוליטיים תוך שאיפה, לפחות לעת עתה, להימנע מעימות כולל עם צה"ל ברצועה. במקביל, עוסקת חמא"ס בהתכוננות לתרחיש ניסיון כיבוש הרצועה - כולה או חלקה - ע"י צה"ל באמצעות בניין הכוח הצבאי במסגרת תכנית המגננה לשעת חירום.

פעילים מוסווים של גדוד אלנציראת של גדודי עז אלדין אלקסאם, מימין צלף ונשקו (דרגונב SVD) מצויד ברוס"ר בעל כוונת טלסקופית משמאל: לוחם חי"ר מוסווה. (15-12 במרס 2008, פורום PALDF)

סמל יחידת הנ"מ של גדודי עז אלדין אלקסאם (מתוך יוטיוב. המקור: לשכת ההסברה של גדודי עז אלדין אלקסאם (11 בינואר 2008))

מנגנוני ביטחון - הפנים

כללי

12. מנגנוני ביטחון-הפנים של חמא"ס ברצועה מונים כאמור, **כ-10 אלף פעילים**, כ-6,000 מהם משתייכים למשטרה, שרבים מחבריה הם אנשי הכוח המבצע לשעבר.
13. מלבד המשטרה כוללים מנגנוני ביטחון הפנים יחידות נוספות:
- כוח ההתערבות המהירה** (כוח שיטור מובחר).
 - כוח הביטחון והאבטחה**, הממונה על אבטחת אישים ומוסדות.
 - הביטחון הלאומי** (מונה כ-400 פעילים).
 - ביטחון הפנים** (המונה כ-200 פעילים).
 - ביטחון החופים** (המונה כ-200 פעילים).
 - מנגנון ההגנה האזרחית** (המונה כ-400 פעילים).
14. להן אפיון קצר של המנגנונים השונים:

המשטרה (לשעבר הכוח המבצע)

15. הכוח המבצע, ששולב במשטרת חמא"ס, הוקם באפריל 2006 על רקע שאיפתה של חמא"ס להפקיע מידי אבו מאזן ופתח את השליטה על מנגנוני הביטחון ברצועת עזה וליצור כוח יעיל אותו ניתן יהיה להפעיל למשימות שיטור ודיכוי אויבי חמא"ס ברצועת עזה. הכוח, שהוכפף למשרד הפנים, הפך לאחד ממנגנוני השליטה המרכזיים של חמא"ס ברצועת עזה. הוא הופעל באופן נרחב במהלך העימותים עם פתח ומילא תפקיד מרכזי במהלך השתלטות חמא"ס על הרצועה (ביוני 2007).
16. המשטרה מונה כיום **כ-6 אלף פעילים**, רובם פעילי חמא"ס ומקצתם פעילי ארגוני טרור אחרים. אנשיה חמושים בנשק קל מסוג קלאצ'ניקוב, או M-16, רימונים ונשק נ"ט מגוון. הם לובשים מדים, ומקבלים שכרם ממשרד הפנים. לאחר איחוד הכוח המבצע והמשטרה קובצו פעילי הכוח המבצע, שסירבו להצטרף למנגנון החדש, תחת מנגנון חדש המהווה את

כוח ההתערבות המהירה. כוח זה, פועל לצד המשטרה ומסייע לה לטפל באירועים בשטח.

17. בתום מיזוג הכוח המבצע במשטרה מונה לואאי' (אלוף) תופיק ג'אבר למפקד המשטרה ולסגנו מונה **ג'מאל אלג'ראח (אבו עבדה)**, מפקד הכוח המבצע. ג'מאל אלג'ראח (אבו עבדה) יליד שנת 1965, ג'בליא, החל דרכו כפעיל מנגנון הביטחון של חמא"ס ברצועה. בשנת שנת 1996 נעצר ע"י מנגנוני הביטחון הפלסטינים לתקופה ארוכה יחסית. לאחר שחרורו הוא חזר לעסוק בתכנון ובהוצאה לפועל של פיגועים. ניצל מניסיון סיכול ממוקד של צה"ל ב-30 בדצמבר 2003.

הכוח המבצע של חמא"ס, מנגנון השליטה המרכזי של חמא"ס ברצועת עזה

הכוח המבצע של חמא"ס, מנגנון השליטה המרכזי של חמא"ס ברצועת עזה.

18. מאז הקמתה מצויה המשטרה **בתהליך מתמשך של שיפור יכולותיה**, הרחבת פריסתה והגברת היקף פעילותה בתחום אכיפת הסדר הציבורי. המשטרה מחולקת **לחמישה מחוזות**: צפון הרצועה, העיר עזה, מחנות המרכז, ואזורי ח'אן יונס ורפיח. המשטרה עוסקת באכיפת הסדר הציבורי, פיזור הפגנות וטיפול בפלילים. אולם, יש לקחת בחשבון, כי בתסריט של מערכה רחבה וממושכת מול כוחות צה"ל ישולבו פעילי המשטרה ושאר מנגנוני ביטחון הפנים באופן נרחב בקרב שורות הלחמים של גדודי עז אלדין אלקסאם על חשבון משימותיהם בתחומי ביטחון-הפנים.

כלי רכב של המשטרה
(24 בינואר 2008, ערוץ אלאקצא)

פעיל הכוח המבצע של חמאס נושא מטול נ"ט מתוצרת עצמית מדגם "יאסיין" (13 ביוני 2007, מקור: <http://www.palissue.com>)

ביטחון החופים (המשטרה הימית)

19. כוח ביטחון החופים הוקם בקיץ 2007 בעקבות רה-ארגון שבוצע בקרב הכוח הימי, אשר היה כפוף לרשות הפלסטינית. תפקידו של כוח ביטחון החופים הוא שמירה על הסדר הציבורי בחופי הרצועה ופעילות של ביטחון שוטף לאורך החופים. הכוח המונה **כ-200 פעילים**.

20. ברשות כוח ביטחון החופים אמצעי לחימה, שהיו שייכים בעבר למנגנוני הרשות הפלסטינית ובכלל זה סירות מסוגים שונים. פעילי הכוח חמושים בנשק קל. מעבר לשמירה על הסדר הציבורי מעורבת המשטרה הימית בירי נשק קל לעבר ספינות חיל הים הפועלות בשגרה לאורך רצועת עזה וצפוי שהיא תופעל נגד חיל הים גם בתסריט של כניסת צה"ל לרצועה.

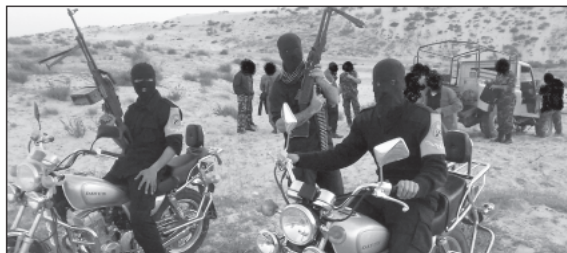
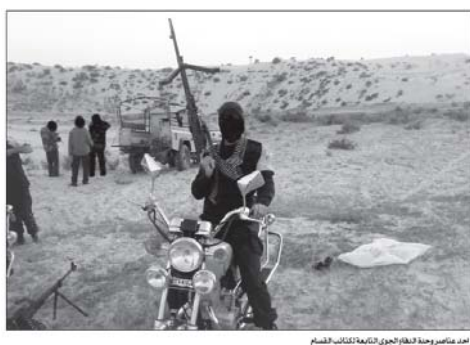
מימין: דגל המשטרה הימית. משמאל: סירת גומי של משמר החופים

מנגנון ביטחון הפנים

21. מנגנון ביטחון הפנים הוקם באוגוסט 2007 ע"י חמא"ס. הוא מונה **כ-200 פעילים** וכפוף למשרד הפנים של ממשלת חמא"ס. המנגנון מהווה תחליף למנגנון הביטחון המסכל שפעל ברצועה לפני השתלטות חמא"ס. תפקידו של המנגנון הוא טיפול במשתפי פעולה ואיסוף מידע על החשודים בפעילות כנגד חמא"ס. כמו כן המנגנון אחראי על חקירות עצורים.

מנגנון ההגנה האזרחית

22. מנגנון האחראי על פעילות ההגנה האזרחית ברחבי הרצועה. הוא מונה **כ-400 פעילים** וכפוף לגדודי "עז אלדין אלקסאם". המנגנון מופקד על הפעלת 18 תחנות הגנה אזרחית ברחבי הרצועה (בפועל פועלות 14 תחנות). לרשותו עומדות 25 כבאיות, ארבע מכוניות חילוץ, ששה אמבולנסים וארבע מכוניות חילוץ (18 במרס 2008, אלרסאלה).

פעילי מנגנון ההגנה האזרחית על גבי אופנועים (18 במרס 2008, אלרסאלה)

מנגנוני ביטחון נוספים

23. ברצועת עזה מספר מנגנוני ביטחון נוספים:

א. **ביטחון ואבטחה** - המנגנון אחראי על אבטחת אישים ומוסדות ציבוריים של חמא"ס.

ב. **מנגנון הביטחון הלאומי** - לאחר השתלטות חמא"ס על הרצועה חידשה התנועה את פעילותו של מנגנון הביטחון הלאומי. כוחות המנגנון פרוסים בעיקר בציר פילדלפי ותפקידו להבטיח שליטת חמא"ס על ההברחות ולבצע פעילות ביטחון שוטף לאורך הגבולות. במנגנון **כ-400 פעילים**, חלקם פעלו בעבר במנגנון פתח וחלקם פעילי חמא"ס.

ארגוני טרור נוספים הפועלים ברצועת עזה

כללי

24. המערך הצבאי, ההתקפי וההגנתי, מבוסס על פעילי הזרוע הצבאית של חמא"ס ומנגנוני ביטחון הפנים הנשלטים ע"י חמא"ס. מלבדם, פועלים ברצועת עזה, כמה ארגוני טרור נוספים, שמספר פעיליהם נאמד ב-3,000-4,000. בין חמא"ס לרוב הארגונים הללו מתקיים שיתוף פעולה מבצעי הדוק, שחמא"ס מייחסת לו חשיבות רבה. בולט במיוחד שיתוף הפעולה המבצעי בין חמא"ס לוועדות ההתנגדות העממית וצבא האסלאם.

25. חמא"ס מצלת את שליטתה על הרצועה ואת עוצמתה הצבאית על מנת להגביר השפעתה ושליטתה על הארגונים הללו, וזאת, בעיקר באמצעות תמיכה בהם. ברקע לכך עומדות שתי סיבות עיקריות: **בעיתות שגרה** על מנת לטשטש את מעורבותה בביצוע פיגועים ולצמצם את הפגיעה בפעיליה; **בעיתות הסלמה** על מנת שארגונים אלה יהוו כוח צבאי נוסף אותו ניתן לשלב בפעילות נגד צה"ל. בעת חרום חותרת חמא"ס להכפיף ארגונים למרותה ולפקד עליהם באמצעות של **חמ"ל משותף**³.

26. להלן תיאור כללי של כמה מארגוני הטרור הקטנים הפועלים ברצועת עזה:

הג'האד האסלאמי בפלסטין

27. הארגון החשוב ביותר מקרב ארגוני הטרור הפועלים ברצועת עזה לאחר חמא"ס. הארגון בעזה מונה **כאלף פעילים מבצעיים**, מתוכם "גרעין קשה" של עשרות רבות של פעילים. מרכזי הפעילות של הארגון הנו בעיר עזה וברפיח אך הוא פועל גם ברחבי הרצועה. הארגון דוגל בטרור ככלי בלעדי

להשגת יעדיו. **אין לו אילוצים שלטוניים** כדוגמת אלו של חמא"ס, ובשגרה הוא זה שמוביל לרוב את פעילות הטרור נגד ישראל. הנהגת הארגון פועלת מסוריה. פעילותו מכוונת, מנוהלת וממומנת ע"י איראן, ומושפעת מחזבאללה. ברשות הארגון תשתית אזרחית מצומצמת, שתפקידה בעיקר לתמוך בתשתית המבצעית של הארגון.

28. בשונה מחמא"ס, מתמקד הארגון בביצוע פיגועים נגד ישראל, בעוד שעיסוקו בבניין הכוח הצבאי למטרות הגנה על הרצועה מועט יחסית. הפעילות השגרתית של הארגון כוללת ירי תלול מסלול, פיגועים בגבול הרצועה ופיגועים חודרים לעורף ישראל. לארגון יכולות

³ ראיון של אבו עבדה, דובר גדודי עז אלדין אלקסאם, אודות תוכנית המגננה מול פלישה ישראלית אפשרית (27 בדצמבר 2007, אלח'יאת).

מבצעות גבוהות יחסית והוא אחראי לחלק ניכר מהפיגועים המבוצעים מהרצועה, ובעיקר לשיגורי הרקטות לעבר ישראל בשגרה.

29. בתחום בניין הכוח מתמקד המאמץ המרכזי של הארגון בשיפור היכולות הטכנולוגיות של ירי הרקטות, בעיקר בתחום הגדלת טווחי הרקטות. זאת, על מנת לפגוע בערים ובישובים בעומק השטח הישראלי, ולחילופין - ביצוע ירי מעומק הרצועה לעבר שטח ישראל כדי להקשות על צה"ל לפגוע בחוליות הירי.

וועדות ההתנגדות העממית

30. ארגון ועדות ההתנגדות מונה כמה מאות פעילים, מתוכם מהווים כמה עשרות את "הגרעין הקשה". הארגון מונה כיום שני פלגים מרכזיים, וכמה פלגים נוספים. הזרוע המבצעית טרוריסטית של וועדות ההתנגדות היא חטיבות צלאח אלדין. לזרוע יכולות מבצעיות גבוהות אמצעי לחימה רבים ומגוונים.

31. פעילי הארגון מבצעים פעילות טרור מגוונת הכוללת ירי רקטות ופצצות מרגמה פיגועים סמוך לגדר הביטחון, ירי רקטות ופצצות מרגמה וניסיונות לבצע פיגועים "איכותיים" במעברי הגבול ובשטח ישראל. (למשל מעורבותו בפיגוע החטיפה של גלעד שליט). הארגון משמש לעיתים כ"קבלן משנה" עבור חמא"ס למימוש פיגועים. יתרה מזאת, תשתיות רבות של הארגון מהוות למעשה תשתיות-חסות (proxy) של חמא"ס. הארגון מקיים מערך ייצור עצמאי של אמצעי לחימה אם כי בהיקף מצומצם בהרבה מזה של חמא"ס והג'האד האסלאמי בפלסטין.

התארגנויות פתח/ גדודי חללי אלאקצא

32. גם לאחר שחמא"ס תפסה את השלטון בעזה ממשיכות לפעול ברצועה כמה התארגנויות מבצעיות של פתח המונות יחדיו כמה מאות פעילים. פעילותן של התארגנויות הללו נגד ישראל מותרת ע"י חמא"ס. מרבית הפעילות של ההתארגנויות הללו מתמקדת בצפון הרצועה. פעילים אלה מסתייעים, מבצעית וכספית, בארגונים אחרים (חמא"ס, הג'האד האסלאמי בפלסטין).

33. ההתארגנויות האלה פועלות עפ"י אינטרסים מקומיים ואישיים, תחת פיקוד מפקדים רבים, ולמעשה אינן מתפקדות כארגון בעל מבנה היררכי מסודר. ברשות הפעילים אמצעי

לחימה מגוונים הכוללים נשק קל, נשק נ"ט ורקטות ארטילריות מאולתרות. פעילי גדודי חללי אלאקצא עוסקים בשגרה בירי רקטות, הנחת מטענים, ניסיונות חדירה לישראל, לעיתים בשיתוף פעולה עם ארגונים נוספים.

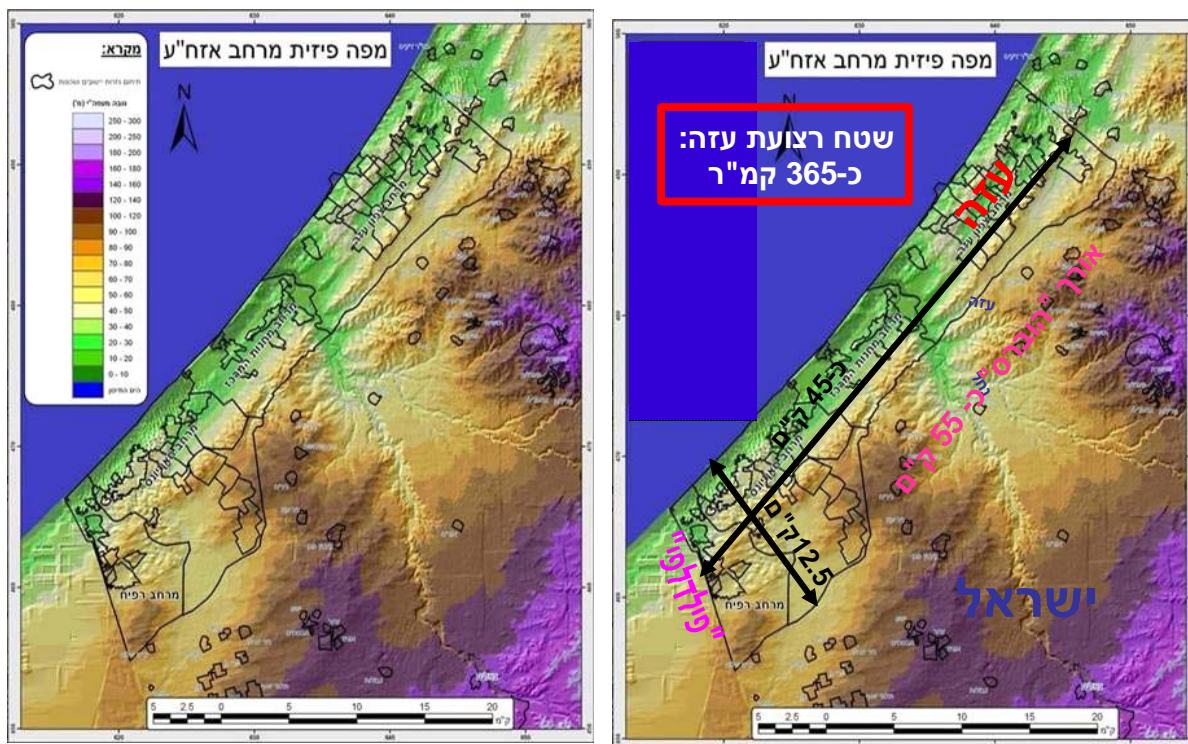
צבא האסלאם

34. ארגון צבא האסלאם הוקם בתחילת שנת 2006 לאחר שפעיליו פרשו מארגון ועדות ההתנגדות העממית. **בראשו עומד ממתאז דע'מוש**. הארגון מפגין כלפי חוץ אידיאולוגיה דומה לזו של ארגוני הג'האד העולמי. אולם בפועל שומר הארגון על אופיו הפלסטיני וממשיך למקד פעולותיו בטרור נגד ישראל במתווים המוכרים. שמו של הארגון עלה לראשונה לכותרות כאשר ביצע, יחד עם חמא"ס וועדות ההתנגדות העממית, את פיגוע החטיפה בכרם שלום (ביוני 2006).

35. מרבית פעילי הארגון משתייכים **לחמולת דע'מוש**. זוהי חמולה גדולה המזוהה עם פתח ומספר רב מבניה מעורבים בפלילים (סחר בסמים, גניבת כלי רכב וסחיטה). פעילי הארגון ביצעו במהלך השנים פיגועים פנים-פלסטיניים ביניהם רציחתו של מוסא ערפאת, פיגועי הנחת מטענים בשטח הרצועה וחטיפת אזרחים זרים ברצועה. מאז השתלטות חמא"ס על הרצועה חזר הארגון למקד פעילותו בטרור נגד ישראל, כנראה כחלק מהשתלבותו בסדר הפנימי החדש ברצועה ועל רקע עניינה של חמא"ס למנוע אנרכיה פנימית.

פרק ג: התשתית הקרקעית

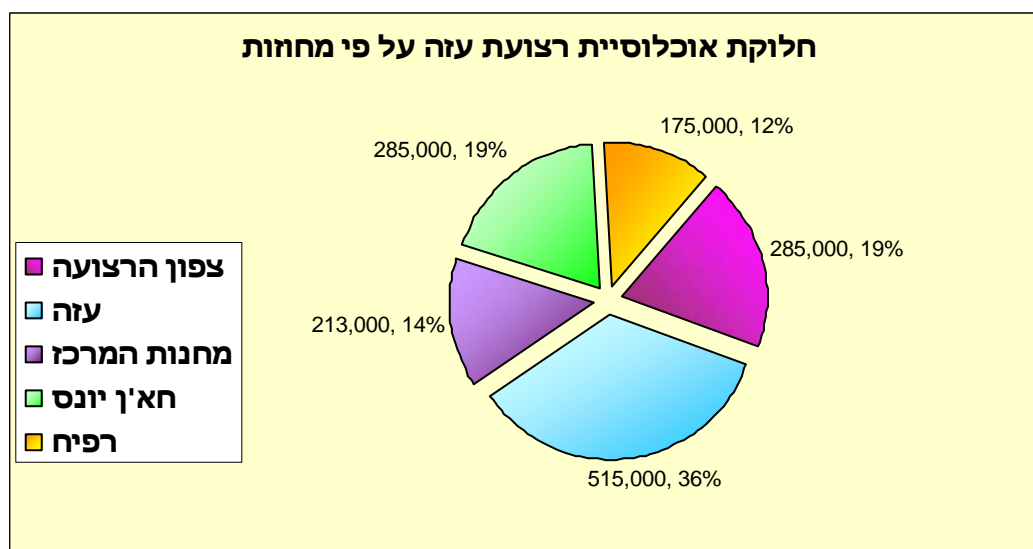
4

נתוני יסוד גיאוגרפיים ודמוגרפיים

1. שטח רצועת עזה הנו כ-365 קמ"ר והיא מהווה את אחד האזורים הצפופים בעולם. אוכלוסייתה מונה כ-1,400,000, תושבים כ-65.5 אחוזים מהם פליטים. כ-960 אלף מתושבי הרצועה (כ-73 אחוזים) הנם עירוניים המתגוררים ביישובים הגדולים. שיעור הריבוי הטבעי עומד על 3.8 אחוזים, כאשר ממוצע הלידות קרוב לשישה ילדים לאישה נשואה. אחוז הילדים מתחת לגיל 15 ברצועה הנו גבוה מאוד ועומד על 48.8 אחוזים. אחוז המובטלים עומד על 54 אחוזים מהאוכלוסייה, וכ-65-70 אחוזים ממנה נמצאים מתחת לקו העוני. עיקר כוח העבודה מועסק בשירותים (כ-60 אחוזים), תעשייה (כ-25 אחוזים) וחקלאות (כ-10 אחוזים).

2. תושבי הרצועה נתונים בקשיים כלכליים, בייחוד מאז פרוץ מערכת הטרור הפלסטינית (בספטמבר 2000, האינתיפאדה השנייה). קשיים אלו הוחרפו בעקבות החרם בידודה של הרצועה והחרם הכלכלי והפוליטי, שהוטל ע"י הקהילה הבינלאומית על ממשלת חמא"ס ועל הישות האסלאמית הרדיקלית, שקמה ברצועת עזה. כפועל יוצא מכך, חלק ניכר מתושבי הרצועה תלוי בסיוע חיצוני המגיע מקרנות אסלאמיות בחו"ל, ארגוני סיוע הבינלאומיים

וסיוע כספי שמעמיקה איראן לממשלת חמא"ס. סיוע זה מועבר דרך מעברי הגבול עם ישראל ומעבר רפיח עם מצרים, **המהווים "צינור חמצן" עבור תושבי הרצועה.**

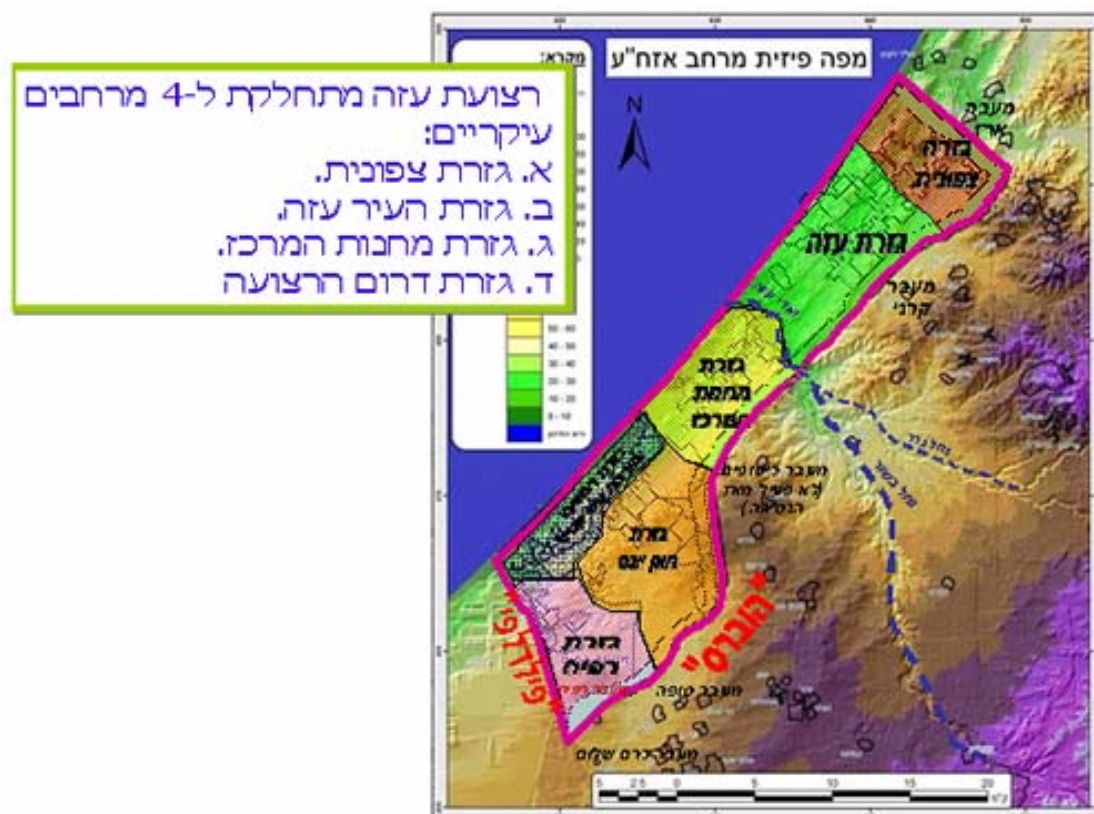
3. הזרוע הצבאית של חמא"ס פרוסה במרחבים השונים של הרצועה. **להלן מאפייני המרחבים הללו ומשמעותם עבור חמא"ס ושאר ארגוני הטרור:**

א. **גזרת העיר עזה**, "עיר הבירה" של הרצועה, מהווה את "מרכז העצבים" של הרצועה. זהו אזור עירוני צפוף המונה כ-450 אלף איש, ובו מצויים הבירה השלטונית ומרכז הכוח הצבאי של חמא"ס ברצועה. **בעיר עזה שוהים ראשי חמא"ס וממוקמות בה תשתיות מבצעיות, ארגוניות וממשלתיות רבות.**

ב. **גזרת צפון הרצועה**, שהנה מרחב חקלאי ברובו, ופאתיה הצפון מזרחיים של העיר עזה, משמשים כמרחבי השיגור העיקריים של הרקטות לעבר שדרות, אשקלון וישובי הנגב המערבי. אזורי בית חאנון, בית לאהיא ואל עטרה משמשים כמרחבי השיגור המרכזיים. **אזור ג'בליא**, שנמצא בעורף צפון הרצועה, מהווה עבור ארגוני הטרור את "מרכז העצבים" של אזור צפון הרצועה ואת העומק והעורף של הגזרות החיצוניות מהם מתבצע ירי הרקטות.

ג. **גזרת מחנות המרכז**, מחנות הפליטים של מרכז הרצועה מונים כ-200 אלף איש ומשמשים כ"חצר האחורית" של העיר עזה. המרחב כולל ארבעה מחנות פליטים גדולים, את העיר **דיר אלבלח** ומספר יישובים חקלאיים קטנים. המרחב משמש עבור ארגוני הטרור מעין **עורף לוגיסטי של העיר עזה** ובנוסף מצויה בו תשתית קרקעית המקומית של חמא"ס, שאמורה להגן על המרחב ולבצע פיגועים.

ד. **גזרת דרום הרצועה**, מונה כ-250 אלף איש וכוללת שלושה מרחבי משנה: מרחב ח'אן יונס, מרחב רפיח ומרחב המואסי וחורבות גוש קטיף. ואת מרחב דרום הרצועה משמש כציר הקשר הכמעט בלעדי לחוץ ודרכו עוברים אמצעי לחימה, כספים ופעילי טרור. מאזור זה יוצאים אל מחוץ לרצועה פעילי טרור לשם ביצוע פיגועים נגד ישראל (דרך הגבול הישראלי-מצרי בסיני) או לאימונים בסוריה ובאיראן.

המערך תת-קרקעי

"...תכנית ההגנה שלנו מתבססת רבות על רקטות שטרם נעשה בהן שימוש ורשת חפירות ומנהרות שנחפרו מתחת לאזור נרחב ברצועה. הצבא (הישראלי) יופתע מיציאת לוחמים מתחת לאדמה שיצאו נגדו עם ציוד ועם אמצעים בלתי רגילים..." (ראיון של אבו עבידה דובר גדודי עז אלדין אלקסאם 17 בדצמבר 2007, אלחיאת).

4. כחלק מתהליך ההתעצמות הצבאית עוסקת חמא"ס בבנייה של מערך תת-קרקעי נרחב הכולל חפירת מנהרות רבות הנחפרות באזורים שונים ברצועת עזה לצרכי מגננה והתקפה. המערך התת-קרקעי מהווה מרכיב מרכזי בבניין הכוח הצבאי של חמא"ס. הוא נועד להציב איום לכוחות צה"ל שיפעלו ברצועת עזה, לנטרל חלק מיכולות

הפגיעה בתשתיות חמא"ס ולהאריך את אורך הנשימה האופרטיבי של הזרוע המבצעית של חמא"ס במהלך לחימה ממושכת ונרחבת.

5. מערך הביצורים התת-קרקעי של **חזבאללה** בדרום לבנון שימש מקור השראה לחמא"ס ולשאר ארגוני הטרור, תוך התאמת ניסיון חזבאללה בדרום לבנון לתנאי השטח הייחודיים של רצועת עזה. במערך התת-קרקעי בולטות **המנהרות** בהן נעשה שימוש ע"י חמא"ס וארגוני הטרור האחרים למגוון מטרות:

א. **מנהרות למטרות הברחה, "צינור החמצן" של ארגוני הטרור ברצועת עזה.** באזור רפיח, ולאורך ציר פילדלפי נמצאת רשת מנהרות עניפה דרכה מועברים פעילי טרור, אמצעי לחימה, סחורות וציוד ממצרים לרצועת עזה וההפך. חשיבות המנהרות הללו גברה עוד יותר עם סגירת מעבר רפיח והמעברים לישראל לאחר השתלטות חמא"ס על הרצועה.

מנהרות שנועדו למעבר מחבלים ואמצעי לחימה ממצרים לרצועת עזה
(1 בנובמבר 2007, דובר צה"ל)

מנהרות שנועדו למעבר מחבלים ואמצעי לחימה ממצרים לרצועת עזה
(1 בנובמבר 2007, דובר צה"ל)

ב. **מנהרות ייעודיות למשימות התקפיות נגד מוצבי צה"ל וישובים בקרבת גדר הגבול.** באמצעות המנהרות הללו ניתן להשיג את גורם ההפתעה להגיע לעומק השטח הישראלי תוך התגברות על גדר הביטחון, ולשוב לרצועה בביטחון. פיגוע באמצעות מנהרה שכזאת בוצע ב-25 ביוני 2006 נגד מוצב צה"ל סמוך למעבר סופה במהלכו נהרגו שני חיילים ונחטף החייל גלעד שליט. באוגוסט 2007 חשף צה"ל פיר של מנהרה בתוך חממה (פעילה) לגידול עגבניות, כ-700 מטרים מגדר המערכת בצפון הרצועה. כמו כן נמצאו בשטח מחולל (גנראטור) שקוע באדמה וציוד חפירה, ששמשו את חופרי המנהרה¹.

גנראטור וכלי החפירה, שהתגלו בסמוך לפיר של מנהרה. הטמנת הגנראטור באדמה נועדה להשתיק את הרעש שלו ולהקשות על גילויו (16 באוגוסט 2007, אתר דובר צה"ל)

פיר מנהרה שנחשף ע"י כוחות הביטחון בצפון רצועת עזה. הפיר, שעומקו כשלושה וחצי מ', נחפר בתוך בית המרוחק כ-700 מ' מגדר המערכת ונועד ככל הנראה להחדרת חוליות טרור לשטח ישראל (דובר צה"ל, 8 באפריל)

ג. **מנהרה המשמשת כ"פתיון" לכוחות צה"ל הפועלים ברצועה.** מנהרה שכזאת נחפרת בצורה **גלויה יחסית** במטרה שכוחות הביטחון הישראליים יחשפו אותה במהלך פעילותם ברצועה. הכוונה היא שבמהלך סריקות סביבה יופעלו לעברם מטענים ויתבצע ירי. פיגוע במתווה זה בוצע בציר האורך המרכזי של הרצועה (12 בספטמבר 2006), כאשר כוחות צה"ל נתקלו במחבלים שביצעו ירי מנשק קל, שגרם להריגתו של חייל. באזור המנהרה נתגלו **מטענים מוסוים** שהיו אמורים להיות מופעלים נגד הכוח שחשף את המנהרה.

ד. **מנהרות לצורך מעבר בטוח של פעילי טרור באזורי הלחימה.** אלו הן מנהרות הנחפרות בין בתים, ואמורות לשמש למגוון מטרות: מנוסה, הסתתרות, הסתרת אמצעי לחימה והפתעת כוחות צה"ל.

ה. **עמדות רבות לירי מבטונות ומוסוות.**

¹ ראו לקט: "במהלך פעילות צה"ל בצפון הרצועה נחשף בתוך חממה פיר של מנהרה, שנועדה כנראה לביצוע פיגוע בישראל (16 באוגוסט 2007).

חדרון ומנהרה שנחשפו ע"י כוחות צה"ל בביתו של מבוקש פתח בעת פעילות צה"ל ברצועה (19 בספטמבר 2007)

פרק ד: שדרוג אמצעי הלחימה שבידי חמא"ס ושאר ארגוני הטרור

מקורות אמצעי הלחימה

1. במסגרת פרויקט בניית הכוח הצבאי עושה חמא"ס מאמץ להצטייד **באמצעי לחימה מתקדמים תקינים** לצד **אמצעי הלחימה מייצור עצמי**. חשיבות מיוחדת מייחסת חמא"ס ל**נשק תלול מסלול** (רקטות, מרגמות), **לאמצעי נ"ט ולמטענים** נגד כוחות רגלים ונגד כלי רכב משוריינים של צה"ל (אמצעי לחימה שהוכיחו עצמם בלחימה של חזבאללה נגד צה"ל בזירה הלבנונית).

2. אמצעי הלחימה המוברחים לרצועה מושגים בשגרה משלושה מקורות עיקריים:

א. **סיוע באמצעי לחימה המוענק ע"י איראן וסוריה, ישירות או באמצעות חזבאללה**. סיוע זה מוברח לסיני ומשם לרצועת עזה באמצעות תשתית המנהרות העניפה. פריצת גדר הרצועה עם מצרים אפשרה לחמא"ס ולשאר ארגוני הטרור ברצועה להבריח כמויות נרחבות של אמצעי לחימה כולל רקטות ארטילריות ואמצעי נ"ט.

ב. **רכש אמצעי לחימה באמצעות סוחרים נשק**. אמצעי לחימה אלו מוברחים לסיני (או נרכשים בסיני) ומשם מוברחים לרצועת עזה באמצעות תשתית המנהרות.

ג. **ייצור עצמי של אמצעי לחימה**. אמצעי לחימה אלו, הכוללים גם רקטות ארטילריות משופרות מדגם קסאם ורקטות מסוגים אחרים, מיוצרים במחרטות ובמפעלים קטנים ברחבי הרצועה. לצורך הייצור מתבצעת לרצועת עזה הברחה מישראל וממצרים של "חומרי גלם": חומרים כימיים, חלקי מתכת וחומרים נוספים המשמשים לייצור אמצעי הלחימה.

כוחות הביטחון הישראליים עצרו במעבר ארז (6 בפברואר 2007) את אמר מחמד מצטפא זק סוחר מתכות תושב רצועת עזה. העצור נהג למכור לפעילי טרור ובעלי מחרטות ברצועת עזה צינורות, ברזלים וחלקי מתכת נוספים ששימשו אותם לייצור רקטות

3. **מקור נוסף (חד-פעמי) לאמצעי הלחימה המצויים בידי חמא"ס הנו כמויות גדולות של אמצעי לחימה שנפלו לידיה לאחר השתלטותה על מנגנוני הביטחון של הרשות הפלסטינית** (ביוני 2007). חלק מאמצעי הלחימה, שנפלו בידי חמא"ס, היו אמצעי לחימה "איכותיים", שלא היה ברשותה קודם לכן (השגתם הייתה שקולה לחדשים ואף לשנים של הברחות דרך המנהרות). אמצעי הלחימה, שנלקחו שלל, כוללים בין היתר:

- א. **כמה עשרות רקטות ארוכות טווח בקוטר 122 מ"מ (גראד)**. ייתכן שבחלקן נעשה שימוש בירי לעבר אשקלון במהלך סבב ההסלמה שהחל בסוף פברואר 2008.
- ב. **נשק נ"ט**: עשרות טילי נ"ט (חלקם טילי "סאגר") ואלפי רקטות RPG.
- ג. **כלי נ"מ**: טילי נ"מ לצד עשרות אחדות של מקלעי נ"מ מסוגים שונים.

אמצעי נ"מ בידי חמא"ס. סרטון שהופיע ב"יוטיוב", ומקורו בלשכת ההסברה של גדודי עז אלדין אלקסאם" (6 בדצמבר 2007)

מקלע נ"מ בידי חמא"ס (24 בדצמבר 2007, ערוץ אלאקצא)

ד. **מקלעים** - בעקבות ההשתלטות נפלה בידי חמא"ס כמות גדולה של מקלעים. בעקבות זאת החלה הזרוע הצבאית להטמיע אותם כאמצעי לחימה סטנדרטי ברמת החוליה וכאמצעי הלחימה העיקרי של יחידות ייעודיות (למשל: הגנה אווירית, ירי מהחוף לעבר ספינות חיל הים).

ה. **נשק קל** - עשרות אלפי רובים.

ו. **תחמושת** - מיליוני כדורים.

ז. **חומרי נפץ** - עשרות טונות של חומרי נפץ.

ח. **ספינות משמר, סירות גומי, ציוד צלילה**, שהיו שייכים למשטרה הימית הפלסטינית. כלים אלה מהווים בסיס ליחידת משמר החופים שהקימה חמא"ס אולם הם עלולים לשמש לפיגועי טרור ימיים.

ט. **מודיעין** - ציוד האזנה מגוון.

אמצעי לחימה של הרשות הפלסטינית, שנפלו בידי חמא"ס: מקלעי נ"מ 14.5 מ"מ ותחמושת מתאימה (24 בדצמבר 2007, ערוץ אלאקצא)

4. משמעויות ההצטיידות של חמא"ס באמצעי לחימה מתקדמים במסגרת תהליך ההתעצמות הצבאית:

- א. **רקטות ארטילריות ופצצות מרגמה** - טווח הרקטות מייצור עצמי המצויות כיום בידי חמא"ס עומד על למעלה מ-12 ק"מ. הרקטות והמרגמות התקניות שהוברחו לרצועה **מרחיבים את האיום על האוכלוסייה האזרחית בישראל לטווח של כ-20 ק"מ** (אשקלון, נתיבות), ומגבירים את האיום על כוחות צה"ל הפועלים בפאתי רצועת עזה ובתוכה.
- ב. **נשק נ"ט** - לרצועת עזה הוברחו מערכות נ"ט תקניות מתקדמות. בצד זאת פועלת חמא"ס לשיפור איכות רקטת הנ"ט מייצור עצמי. כל אלו מביאים לשיפור בטווח, בכושר חדירת השריון ובדיוק נשק הנ"ט. משמעות הדבר היא **שיפור יכולת הפגיעה בכוחות צה"ל מפאתי השטח הבנוי ושיפור יכולת לחימת הנ"ט בלילה**.
- ג. **מטענים** - חמא"ס פועלת לשיפור מהותי של איכות המטענים ובכושר חדירותם. הדבר **משפר את יכולתה לגרום לאבידות רבות לצה"ל ולחדור לרכב הקרבי המשוריין של צה"ל**.
- ד. **נשק נ"מ** - המצאות אמצעי נ"מ מתקדמים ברצועת עזה **עלולה לסכן כלי טיס** של חיל האוויר הפועלים במרחב הרצועה.

מקלע נ"מ בקוטר 14.5 מ"מ. הצילום הופיע בסרט ביוטיוב ומקורו בלשכת ההסברה של גדודי עז אלדין אלקסאם (11 בינואר 2008)

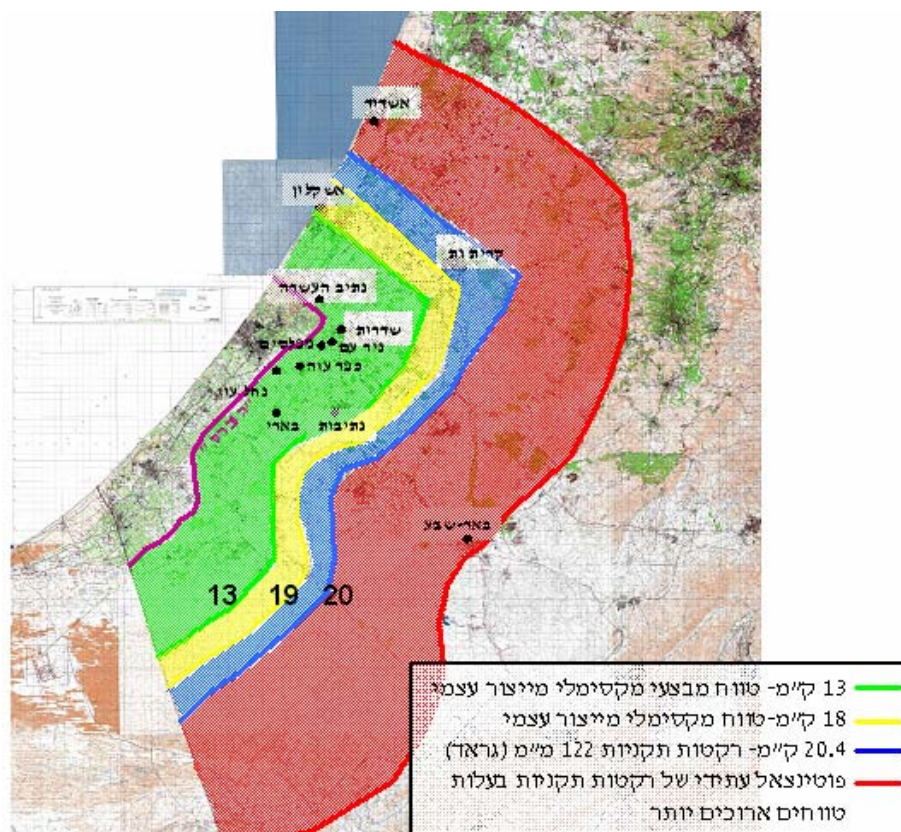
מקלע נ"מ בקוטר 14.5 מ"מ מוסווה תחת רשת ירוקה (24 בדצמבר 2007, ערוץ אלאקצא)

ה. **אמצעי ראיית לילה** - הכנסת אמצעי ראיית לילה משפרת משמעותית את היכולות של חמא"ס ושאר ארגוני הטרור להתמודד מול כוחות צה"ל גם בלילה.

5. להלן אפיון כמה מאמצעי הלחימה שבידי חמא"ס:

נשק תלול מסלול (רקטות ומרגמות)

ישובים ישראליים שבטווח ירי הרקטות

6. עפ"י תפיסת חמא"ס וארגוני הטרור האחרים ירי הרקטות ופצצות המרגמה הנו מענה א-סימטרי, פשוט, זמין וזול לעליונותה הצבאית של ישראל. מענה זה, בראייתם, אף שאינו נעדר בעיות וחסרונות, **מאפשר להם לשבש באופן שוטף ולאורך זמן את חייה של האוכלוסייה האזרחית הנמצאת בטווח הירי**, לערער את המרקם החברתי שלה, לעקוף את החיץ הביטחוני שבנתה ישראל לאורך הרצועה וליצור מעין "מאזן אימה", שיקשה על פעילות הסיכול והמנע של כוחות הביטחון הישראליים. שיגור הרקטות מתבצע מתוך שטח צפוף אוכלוסיין, לעיתים בסמוך לבתי מגורים ובחלק מהמקרים גם מתוך גגות בתים וחצרות בתי ספר, תוך שימוש באוכלוסייה כב"מגן אנושי".

7. לירי הרקטות והמרגמות חשיבות רבה, בראיית חמא"ס, גם בתסריט של כניסת צה"ל לרצועת עזה ועימות מוגבל או עימות כולל בינו לבין חמא"ס. בתסריט שכזה שואפת חמא"ס **לשמר יכולות ירי רקטות לעבר ישראל** (בדגש על מרכזים עירוניים כמו אשקלון ושדרות), ממרחבי שיגור בעומק הרצועה. **תפיסה אסטרטגית זאת שואבת השראתה מהדגם הלבנוני של חזבאללה**, שבראיית חמא"ס נחל הצלחות מול ישראל. במאמציה להעתיק את יכולות חזבאללה בתחום הירי הרקטי מסתייעים חמא"ס ושאר ארגוני הטרור **באיראן ובסוריה** בידע, אימונים ואספקת רקטות תקניות.

8. **מלאי הרקטות של חמא"ס** מתבסס על **מספר מאות של רקטות קסאם** מייצור עצמי, בקוטר 90 ו-115 מ"מ, בעלות **טווח קצר-בינוני 9-13 ק"מ**. ברשות הזרוע הצבאית של חמא"ס מספר רקטות ארוכות טווח **מייצור עצמי המגיעות לטווחים גדולים יותר (עד 19 ק"מ)**. כמו כן, ברשות חמא"ס לפחות עשרות רקטות ארוכות טווח תקניות בעיקר מדגם גראד (122 מ"מ), **בעלות טווח של 20.4 ק"מ**, שהוברחו לרצועה או שהוחרמו ממטות מנגנוני הביטחון של הרשות הפלסטינית לאחר השתלטות חמא"ס על הרצועה. פריצת מעבר רפיח (בינואר 2008) סייעה להגדלת מספר הרקטות התקניות, **ייתכן גם רקטות לטווחים ארוכים יותר מטווח ה-20.4 ק"מ**.

רכב נושא ארבע משגרי רקטות. שמקורו בג'האד האסלאמי בפלסטין

רקטות קסאם 1

אילוסטרציה למשגר רכוב

במרכז הצילום: רקטה גראד
שנורתה ב-28 בדצמבר 2007
ניצבת במחסן משטרת
ישראל בשדרות, על רקע
רקטות "קסאם" המונחים
במדפים

9. בנוסף לכך, ברשות חמא"ס מאות רבות של פצצות מרגמה הן מייצור עצמי והן פצצות תקניות, שהוברחו לרצועה. חמא"ס אחראית לרוב הירי היומיומי של פצצות מרגמה, בשונה מרקטות הקסאם אותן היא משגרת רק בעיתות הסלמה. ירי המרגמות, מכיון נגד יישובים ומוצבים הסמוכים לגדר המערכת ונגד כוחות צה"ל הפועלים בתוך הרצועה.

10. כחלק מתהליך ההתעצמות הצבאית פועלת חמא"ס לשיפור יכולותיה בתחום הירי תלול המסלול. חלק מהשיפורים שהוכנסו בשנה האחרונה, כבר ניכרים בשטח ובאו לידי ביטוי במהלך סבבי ההסלמה האחרונים. למשל:

- א. שיפור הטווח. כבר בסבב ההסלמה של מאי 2007 ניכר שיפור בטווח הרקטות. בסבב ההסלמה של סוף פברואר 2008 אותרו נפילות של רקטות גראד 122 מ"מ בצפון אשקלון (חמא"ס איימה להרחיב את טווח הירי עד לאשדוד).
- ב. שיפור דיוק הירי. זאת, הן ע"י שיפורים טכניים והן כפועל יוצא מהניסיון המבצעי המצטבר של מפעילי הרקטות והמרגמות.
- ג. הרחבת השימוש בעמדות ירי מוסתרות, כחלק מתהליך הלמידה מחזבאללה למשל, הסוואת העמדות בין צמחייה או בין בתים. בסבב ההסלמה בסוף פברואר-

תחילת מרס 2008 אותרו לראשונה במרחב צפון הרצועה משגרים תת-קרקעיים, המופעלים לרוב באמצעות מערכת השהייה.

11. **הסיוע האיראני לחמא"ס** ולארגוני הטרור פלסטינים נוספים, מאפשר להם לשפר יכולותיהם הצבאיות, הן ע"י **הצטיידות ברקטות תקניות ובפצצות מרגמה תקניות, המוברחות לרצועה** והן ע"י סיוע טכנולוגי ליצור רקטות משופרות לטווחים ארוכים יותר מאלו הקיימים כיום. ביטוי לכך ניתן למצוא בשימוש שעשו לאחרונה ארגוני הטרור ברצועה בפצצות מרגמה מתוצרת איראן:

א. ב-24 בפברואר ירו ארגוני הטרור **פצצת מרגמה (פצמ"ר) בקוטר 120 מ"מ תקנית** מרצועת עזה. מניתוח השרידים עולה, כי מדובר בפצצת מרגמה ככל הנראה **מתוצרת איראן** (העתקה של פצצת מרגמה של תע"ש משנות השבעים). **הפצצה מצוידת במנוע עזר רקטי המגדיל את הטווח שלה משישה לעשרה ק"מ.**

ב. ב-29 בפברואר נפלה פצצת מרגמה נוספת **ליד מוצב "סופה" של צה"ל** (בדרום הרצועה). מניתוח שרידי הפצצה התברר, כי מדובר **בפצצת מרגמה 120 מ"מ נפיץ תקני, מתוצרת איראן** משנת ייצור 2006. לראש הקרבי של הפצצה הזאת **רמת קטלניות גבוהה יותר** מהראש של רקטה מאולתרת באותו המשקל.

פצמ"ר 120 מ"מ עם מע"ר (מנוע עזר רקטי) איראני

פצמ"ר 120 מ"מ נפיץ איראני

שרידי הפצמ"ר שנורה מעזה

חלק מזנב הפצמ"ר שנורה מעזה

זנב פצמ"ר 120 מ"מ ממלחמת לבנון השנייה

12. במהלך סבב ההסלמה האחרון (סוף פברואר 2008) נורתה לעבר אשקלון ע"י חמא"ס כמות גדולה של רקטות 122 מ"מ תקניות (לפחות 18). רקטות אלה **נבדלות** מרקטות הגראד, שהיו עד כה בשימוש, בכך שהמנוע שלהן בנוי מארבעה מקטעים בני 50 ס"מ כל אחד. מאפיין זה של הרקטות הנו חריג ואינו נכלל בדגמי הרקטות המיוצרות ע"י המדינות, להן פס ייצור של רקטה זו. נראה, כי הושקע מאמץ טכנולוגי בהתאמה זו שנועדה להערכתנו, להקל על הברחת הרקטות עבור ארגוני הטרור וחמא"ס בכלל זה (ע"י פירוק המקטעים). באזורנו קיימות מספר מדינות המייצרות רקטות אלה ביניהן **איראן**, סוריה ומצרים. הסיוע הרב שמעניקה איראן לארגוני הטרור, כולל בהברחת אמצעי לחימה לרצועה, מוביל למסקנה כי רקטות אלה יוצרו על ידה.

13. גם **הג'האד האסלאמי בפלסטין** עושה מאמץ לשפר את יכולותיו בתחום ירי הרקטות. בסבב ההסלמה האחרון (17 בפברואר - 4 במרס 2008) שיגר הארגון לראשונה רקטה מייצור עצמי בקוטר 175 מ"מ, אשר השיגה טווח משופר. **המדובר בעליית מדרגה באיום הרקטות מייצור עצמי, המאפשר הגדלה של אפקט ההרס.**

רקטה בקוטר 175 מ"מ

14. **טקטיקת השיגור:** שיגור הרקטות נעשה בדרך כלל **ממרחבי שיגור פתוחים או מאזורים אורבניים** (כגון חצרות, סמטאות, הריסות בתים). לעיתים נעשה הדבר תוך **שימוש באזרחים הפלסטינים כב"מגן אנושי**, לשם הגברת שרידות מבצעי הירי. על כן, מתבצעים מרבית השיגורים בקרבת צירי הגעה ומילוט מהירים.

15. **אתרי השיגור המועדפים** על ארגוני הטרור מצויים **בצפון רצועת עזה**. זאת בשל קרבתם הגיאוגרפית של האזורים הללו לריכוזי האוכלוסייה הבולטים בנגב המערבי ובמרכזם העיר שדרות (היעד המועדף עבור ארגוני הטרור) והעיר

מרחבי שיגור (בשגרה) מדרום רצועת עזה

אמצעי נ"ט

16. בשנים האחרונות חלה עלייה בחשיבות שמייחסים חמא"ס וארגוני טרור נוספים, לנשק הנ"ט, כמרכיב כוח חשוב בלחימה מול צה"ל. זאת, בין השאר, כפועל יוצא מהשימוש המוצלח שעשה חזבאללה בטיילי נ"ט מתקדמים נגד כוחות צה"ל במלחמת לבנון השנייה.
17. מלחמת לבנון השנייה האיצה את הצטיידות חמא"ס באמצעי נ"ט מתקדמים ברצועת עזה. המדובר במאות רבות עד מספר אלפים של רקטות מייצור עצמי מדגם "אליאסין" (שחזור הנדסי של רקטת ה-PG-2). זאת, לצד מאות רבות של מטולי נ"ט מדגמי PG-2, PG-7. ועשרות בודדות של טילי נ"ט מתקדמים ממספר סוגים, בהם גם טילי קונקורס (AF-5) וסאגר. חמא"ס ושאר ארגוני טרור עושים מאמץ להגדיל את מלאי נשק הנ"ט שבידם.

מרנ"ט נ"ט RPG-7 מתוצרת רוסיה ומדינות נוספות, בין היתר מצרים

18. נתונים טכניים:

- א. **אורך המטול:** 950 מ"מ
- ב. **קוטר המטול:** 40 מ"מ
- ג. **משקל המטול:** 6 ק"ג
- ד. **סוג הרש"ק :** מטען חלול (קוטר 85 מ"מ)
- ה. **טווח יעיל:**

(1) מטרה נייחת: 350 מ'

(2) מטרה ניידת: 300 מ'

ו. **טווח מירבי:** 800-900 מ'

ז. **כושר חדירה:** 300 מ"מ פלדה

19. טיל סאגר תוצרת רוסיה²

- א. **קוטר רש"ק -** 125 מ"מ
- ב. **אורך הטיל -** 86.4 ס"מ
- ג. **כושר חדירה -** 450 מ"מ פלדת שריון
- ד. **טווח:**

(1) **מינימלי -** 500 מ'

(2) **מירבי -** 3,000 מ'

² בתצוגת חומרי השלל של מרכז המידע למודיעין ולטרור נמצא אחד מטילי הסאגר שנתפסו על גבי האוניה קארין A. האיראנים מחקו את סמל הצבא האיראני, שהיה מוטבע על גבי הטיל.

טיל קונקורס מתוצרת רוסיה

טיל קונקורס בתוך זביל שיגור

משגר קונקורס (נתפס בלבנון)

ה. **כושר חדירה** - 600 מ"מ פלדה

(1) 800 מ"מ פלדה אחרי מיגון ריאקטיבי³.

ו. **טווח מירבי ביום** - 4,000 מ'

ז. **טווח מירבי בלילה** - 2,500 מ'

20. להערכתנו, במהלך פריצת גדר הגבול עם מצרים הוברחו לרצועה אמצעי נ"ט נוספים, אפשר שחלקם איכותיים יותר מאלה הקיימים ברצועה כולל טילים ורקטות בעלי רש"ק טאנדם⁴. טילי הנ"ט המתקדמים מגבירים את האיום על הרכב הקרבי המשוריין (רק"מ) של צה"ל וכמו כן על כוחות חי"ר ועל מבנים הנמצאים בישובים אזרחיים או בבסיסי צה"ל. זאת, הן מבחינת טווח השיגור (ממאות מטרים עד לכמה ק"מ והן מבחינת כושר החדירה, הדיוק ואפקט ההרס).

חומרי נפץ ומטעני חבלה

21. מאז השתלטה חמא"ס על רצועת עזה היא הבריחה לרצועה כמויות גדולות של חומרי נפץ איכותיים ו"חומרי גלם" לייצורם. עפ"י דיווח שירות ביטחון כללי הבריחה חמא"ס מאז השתלטותה על רצועת עזה ועד תחילת שנת 2008 **לפחות כ-80 טונות חומרי נפץ**, למעלה ממחצית כמות חומרי הנפץ שהוברחה לרצועה מאז ההינתקות⁵. ההצלחה בהברחת החומרים הללו מביאה לשיפור ביצועיהם של מטעני חבלה ושל ראשי קרב לרקטות הארטילריות והנ"ט, שבידי החמא"ס ושאר ארגוני הטרור.

³ **מיגון ריאקטיבי** - טכנולוגיה שפותחה לאחר מלחמת ששת הימים. סוג שריון המגיב לפגיעת נשק בצורה המקטינה את הנזק לרכב עליו מותקן המיגון. בדרך כלל כולל מיגון ריאקטיבי יחידות של חומר נפץ הודף המותקנות על הדפנות החיצוניות של כלי הרכב ומתפוצצות עם פגיעת החימוש ומפחיתות בכך את יעילותו.

⁴ רש"ק חלול דו-שלבי.

⁵ מתוך דו"ח שירות ביטחון כללי: "סיכום שנת 2007 - נתונים ומגמות בטרור הפלסטיני".

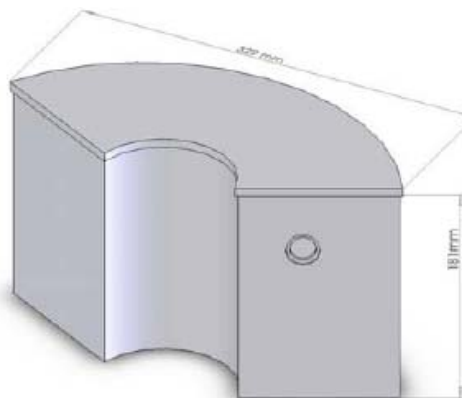
22. חמא"ס מנסה לחקות את חזבאללה גם בתחום פיתוח של **מטעני חבלה-מטעני צד ומטעני תת-גחון רבי עוצמה**. מטענים אלו צפויים להיות מונחים בסמוך או מתחת לצירי תנועה במטרה לשבש את מהלכי הלחימה של צה"ל ולגבות ממנו מחיר כבד בנפש ובאמצעי לחימה. מטעני חבלה מעין צפויים להיות מוטמנים גם בבתים או באתרים שבהם צפוי לפעול צה"ל. דוגמה בולטת לכך ניתן למצוא בפיצוץ של בית ממולכד במהלך פעילות צה"ל בבית לאהיא (1 באוגוסט, 2007).

23. תנועת חמא"ס מחזיקה ברשותה מגוון מטענים, אמצעי חבלה ומערכות להפעלתם לשימוש במהלך עימות עתידי:

א. **מטעני חבלה:** בידי חמא"ס סדרה של מטעני חבלה ובהם **מטעני רסס, מטענים צורתיים ומטעני תת-גחון**. מטענים אלו נועדו לפגוע בכוחות רגלים חשופים ובכלי רכב משוריינים שבשימוש צה"ל. הם יונחו בצידי דרכים, בפאתי ובתוך הערים. חמא"ס מפתחת מטענים צורתיים מתוצרת עצמית המכונים "**שואז**" (להבה בערבית), בעלי כושר חדירה גבוה מאלו של שאר ארגוני הטרור הפלסטינים. הדבר נובע הן משיפור באיכות הייצור והן משימוש בחומרי נפץ אנרגטיים יותר על בסיס ידע טכנולוגי של איראן וחזבאללה.

דגמים שונים של מטענים כיפתיים שנחשפו ברצועת עזה במהלך השנים האחרונות

מטען כלימגור מתוצרת עצמית של חמא"ס, שנתפס סמוך לפיר מנהרה (ספטמבר 2006)

מטעני רסס היקפיים מייצור חמא"ס, שנתפסו סמוך לפיר מנהרה (ספטמבר 2006)

ב. **מערכת הפעלה:** לשם הפעלת מטעני החבלה עושה חמא"ס שימוש במגוון מערכות חלקן נשלטות ע"י המפעיל (מערכות הפעלה אלחוטיות או חוטיות) וחלקן מופעלות ע"י הקורבן (פס דריכה).

מערכת הפעלה אלחוטית המבוססת על מכשיר טלפון סלולרי להפעלה של עד ארבעה מטענים בדירוג

ג. **אמצעי חבלה ייעודיים:** לצד מטעני החבלה הקלאסיים שבידי חמא"ס, ניתן למצוא גם אמצעי חבלה ייעודיים למשימות מיוחדות כגון מטען מושלך בעל מנגנון רימון (בו השתמשה חמא"ס באירוע החטיפה של החייל גלעד שליט). אמצעי חבלה נוספים בהם צפוי שיעשה שימוש הם אמצעי פריצה נפיצים דוגמת בונגלור להתגברות על גדר המערכת, או על גדר מוצב של צה"ל או על גדר יישוב.

פעיל חזבאללה אחוז בונגלור במהלך תקיפה של אחד ממוצבי צבא דרום לבנון

מטען חבלה מושלך בעל מנגנון רימון

24. בידי חמא"ס (ושאר הארגונים) מצויים כיום **מאות מטענים נגד רק"מ** (כיפתיים, חלולים, ומטעני תת-גחון) ו**נגד חי"ר** (רסס כיפתי והיקפי, כלימגור). כמו כן פותחו מטענים צורתיים ("שואז") אולם הללו טרם נכנסו לשימוש בקנה מידה נרחב.

נשק, תחמושת וכלי נ"מ

25. בעקבות השתלטות חמא"ס על מנגנוני הביטחון הפלסטינים גדל מלאי הרובים של הזרוע הצבאית **מאלפים לעשרות אלפים** (כולל תחמושת של מיליוני כדורים). הרווייה אליה הגיעה חמא"ס בתחום הנשק הקל מאפשרת הגדלת סדר הכוחות של פעילי החמא"ס במנגנונים הצבאיים והביטחוניים.

26. בידי החמא"ס ושאר ארגוני הטרור מצויות מספר יחידות של **טילי כתף SA-7**, שלא הופעלו עד עתה (ההגנה האווירית של חמא"ס כולה עד כה כללה ירי מקלעים ונשק קל לעבר כלי טייס); כמו כן מצויים: **עשרות רובי צליפה** תקיניים ומאולתרים; **מקלעים כבדים**, בהם נעשה שימוש גם לירי נ"מ; **תולר"ים**, **משקפות ומספר אמצעי ראיית לילה**.

מקלע כבד בקוטר 12.7 מ"מ העשוי לשמש גם לירי נ"מ (פורום גדודי עז אלדין אלקסאם, 17 בספטמבר 2007)

מקלע כבד בקוטר 12.7 מ"מ בו עושה פעיל חמא"ס שימוש לירי נ"מ (ערוץ אלאקצא, 23 בדצמבר 2007)

פרק ה: מערכי הייצור העצמי, הפיתוח וההברחה של אמצעי לחימה

מערך הייצור העצמי

1. ברשות חמא"ס **מערך האחראי לייצור אמצעי לחימה**, אחסונם והעברתם לכוחות הלוחמים. מערך זה כולל כמה עשרות פעילים המאורגנים בקבוצות עבודה מקצועיות. ברצועה מצויים כמה עשרות אתרי ייצור הממוקמים בלב אוכלוסייה אזרחית צפופה. במערך זה מיוצרים אמצעי לחימה הן לצרכים הגנתיים והן לצרכים התקפיים ולביצוע פיגועי טרור.
2. במהלך השנה האחרונה נמשך המאמץ של פעילי חמא"ס לייצור עצמי של חלק ניכר של אמצעי הלחימה שהם נזקקים לו עבור הפעילות השוטפת במגמה להפחית את תלותם בהברחות אמצעי הלחימה מבחוץ. ברשות חמא"ס וארגוני טרור נוספים תשתיות ייצור עצמאיות.

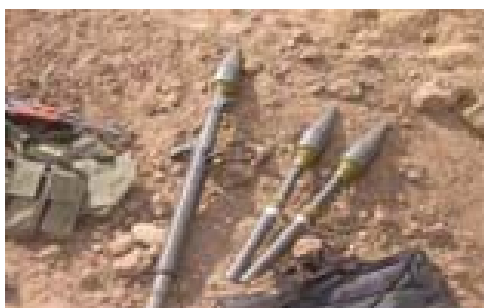

מפעל לייצור אמצעי לחימה הממוקם בלב ריכוז אוכלוסייה בשכונת שבורה שברפיח. המפעל הותקף ע"י צה"ל

3. המצאות מערך הייצור בלב האוכלוסייה האזרחית חושפת את התושבים לסיכונים הנובעים הן מתקיפות ישראל והן מ"תאונות עבודה". כך למשל ב-29 בדצמבר 2007 נהרגו שני "מהנדסים" של ייצור אמצעי לחימה מהתפוצצות מטען רב עוצמה בתוך בניין מגורים בלב שכונת זייתון בעיר עזה. כתוצאה מהפיצוץ נפצעו אזרחים ונזק רב נגרם למבנה.

4. בין אמצעי הלחימה המיוצרים ברצועת עזה בולטים:

א. **אמצעי נ"ט**, ובכלל זה ייצור רקטות נ"ט (ומשגרים) ע"י חמא"ס **מדגם "אליאסין"**. רקטות אלו הינן שחזור הנדסי של רקטת נ"ט רוסית (PG-2)

רקטות מסוג "אליאסין" תוצרת החמא"ס טווח מקסימלי: כ-250 מ' כושר חדירה משוער: עד 200 מ"מ פלדה

מימין: פס ייצור של רקטות נ"ט אליאסין. משמאל: פעיל טרור במהלך אימון של ירי רקטות מדגם אליאסין

ב. **מטעני חבלה למיניהם, שבחלקם עלולים להימצא בהם גם חומרי נפץ תקיניים:**

(1) המודל לחיקוי בתחום זה הינו השימוש במטענים רבי עוצמה ע"י חזבאללה **בלבנון**, כמו באירוע חטיפת שני החיילים בו הושמד טנק ישראלי. בולטים במסגרת זאת מטענים צורתיים מתוצרת עצמית של חמא"ס (המכונים "**שואז**"), מילה שפירושה להבה) בעלי כושר חדירה גבוה מהמוכר במטענים שבשימוש

ארגוני הטרור הפלסטינים. הדבר נובע הן משיפור באיכות ייצור המטענים והן משימוש בחומרי נפץ אנרגטיים יותר על בסיס ידע טכנולוגי של איראן ו/או חזבאללה.

(2) בחודשים האחרונים של שנת 2006, נחשפו והופעלו מטענים כאלו בארבעה אירועים: שני מטענים נמצאו כחלק מזירת מטענים מורכבת שנחשפה ב-12 בספטמבר 2006 בקרבת הציר הראשי ברצועה; במהלך מבצע "ענני סתיו" (31 באוקטובר-26 בנובמבר 2006) הופעלו נגד כוחות צה"ל ארבעה מטענים מסוג זה בעיירה בית חאנון. חמא"ס נטלה אחריות לאירועים הללו.

משמאל: סדרת מטעני "שואז" על גבי עמוד השער של הפרק "חיל ההנדסה" (מתוך פרסום של גדודי עז אלדין אלקסאם העוסק בעקרונות הללימודים הצבאיים)

מטען צורתי מתוצרת עצמית של החמא"ס ("שואז", להבה בערבית), שנחשפו ב-12 בספטמבר 2006. כושר חדירה מוערך: יותר מ-200 מ"מ פלדה

ג. ייצור רקטות ארטילריות לטווחים שונים וייצור מרגמות ופצצות מרגמה¹:

(1) בידי תנועת חמא"ס, המובילה בין הארגונים, יכולת לייצור מגוון גדול של רקטות ממשפחת קסאם לטווחים של עד 13 ק"מ ושל רקטות משופרות לטווחים של עד 19 ק"מ. להערכתנו, מצויים כיום בידי חמא"ס מספר מאות של רקטות.

(2) מערך הייצור של חמא"ס פועל באופן תמידי על מנת להאריך את טווח הרקטות ואת אורך חיי המדף של הרקטות מהייצור המקומי.

¹ פרוט ראו: "איום הרקטות מרצועת עזה בשנים 2000-2007" (18 בדצמבר 2007).

3) גם **הג'האד האסלאמי בפלסטין** עוסק בייצור עצמי של רקטות (מדגם **אלקדס**) במאפיינים דומים לאלו של חמא"ס.

מערכת הברחת אמצעי הלחימה לרצועת עזה

5. אמצעי הלחימה מסופקים לחמא"ס ושאר ארגוני הטרור ממקורות מגוונים, חלקם מאיראן ומלבנון, חלקן ממדינות אחרות דוגמת סודאן. כמו כן רוכשים הארגונים אמצעי לחימה מבדואים בסיני ומסוחרי נשק הפועלים מחוץ לרצועה. אמצעי הלחימה הללו וחומרי הגלם הנחוצים לייצור עצמי מועברים לרצועה באמצעות מערך הברחות מגבול מצרים, המהווה "צינור חמצן" הכרחי עבור החמא"ס ושאר ארגוני הטרור.

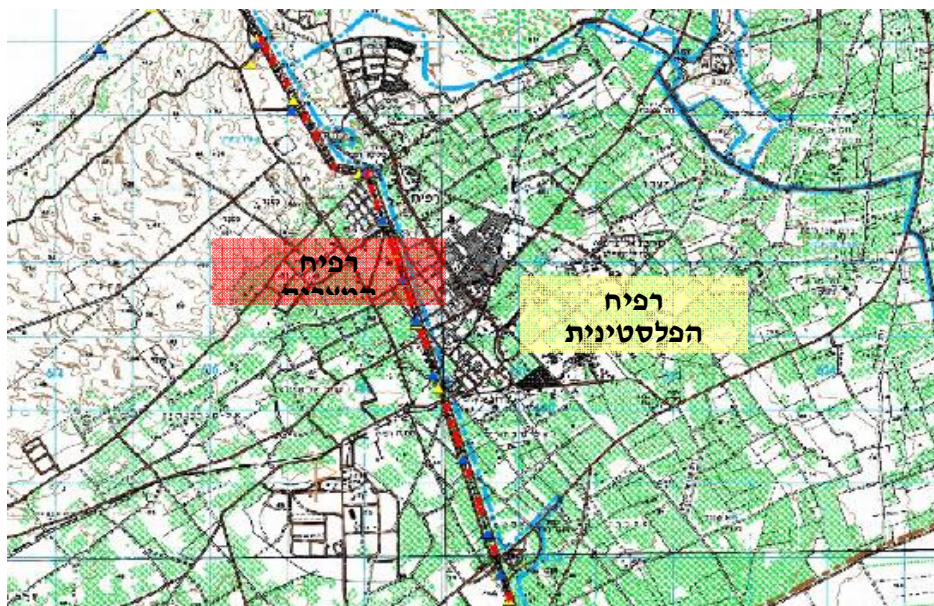
6. **מאז יציאת צה"ל מרצועת עזה במסגרת ה"התנתקות" (ספטמבר 2005) חלה עלייה דרמטית בהיקף הברחת אמצעי הלחימה ממצרים לרצועת עזה, דרך ציר פילדלפי.** את מקום כוחות צה"ל שפעלו בציר, העובר לאורך הגבול המצרי, תפסו בשלב הראשון כוחות הביטחון הפלסטינים של פתח. בשלב השני, לאחר השתלטות חמא"ס על הרצועה מפטרלים אנשיה לאורך הגבול במטרה לאפשר הברחת אמצעי הלחימה. נוכחות כוחות שבשליטת חמא"ס, ואוזלת היד שמגלים כוחות הביטחון המצרים, הפכו את הגבול שבין הרצועה לסיני **לגבול פרוץ** דרכו ניתן לבצע הברחות רחבות היקף בקלות יחסית.

7. אמצעי ההברחה **המרכזי** בו עושים שימוש ארגוני הטרור הינו **מערכת מנהרות שנחפרה מרפיח לסיני**, באזור רפיח ולאורך ציר פילדלפי. ההברחות המתבצעות דרך **עשרות רבות של מנהרות תת-קרקעיות**, המחברות בין הרצועה למצרים. להיקפה של מערכת מנהרות זאת הומחש בעת פעילות צה"ל בגזרת כרם שלום (30 באוקטובר 2007) במהלכה אותרו ונהרסו שמונה פתחי מנהרות.

8. דרך המנהרות הללו מוחדרים אמצעי לחימה, ציוד צבאי וחומרי גלם לייצור עצמי של אמצעי לחימה ואף כספים (בהיקף של עשרות מיליוני דולרים)². בדרך זו הוברחו לרצועה טילי נ"ט, רקטות תקניות בקוטר 122 מ"מ (גראד), עשרות טונות של חומרי נפץ תקיניים, מוקשים, מטולי נ"ט, רובים וכדורים. בנוסף לכך, מסייעות המנהרות להברחת מפגעים מהרצועה לישראל, דרך הגבול הישראלי-מצרי³. פריצת גדר הגבול ברפיח (22 בינואר - 3 בפברואר 2008) ביטלה לפרק זמן קצר את התלות במערכת המנהרות, ואפשרה זרימה מאסיבית של אמצעי לחימה בכלי רכב לתוך רצועת עזה.

² תנועת חמא"ס בולטת השימוש שהיא עושה במנהרות לשם הברחת כספים. כך למשל במהלך שנת 2007 קיבלה הזרוע הצבאית של חמא"ס חלק ניכר מתקציבה, המוערך **בעשרות מיליוני דולרים**, דרך מנהרות אלו. הכסף שהוברח סייע לתהליך ההתעצמות הצבאית של חמא"ס ברצועה (מתוך דו"ח שירות ביטחון כללי "סיכום שנת 2007 נתונים ומגמות בטרור הפלסטיני")

³ כך למשל סוכל ב-3 ביולי 2007 פיגוע התאבדות שאמור היה להתבצע בבאר שבע, עם מעצרו של מחבל חמוש בחגורת נפץ. המחבל הודה בחקירתו כי חדר מרצועת עזה לסיני ומשם לשטח ישראל. המחבל הונחה לאתר מקום הומה אדם ולבצע בו את פיגוע ההתאבדות.

9. **אמצעי הברחה נוסף הנם מעברי הגבול בין ישראל לרצועת עזה, במסווה של ציוד מסחרי או הומניטרי.** נוצר מצב אבסורדי בו הרבה מחומרי הגלם המרכיבים את הרקטות וחומרי הנפץ, שבהם נעשה שימוש לפגיעה בישראלים, מקורם בישראל⁴. (לדוגמה: **חנקת אשלגן** בתוספת סוכר הינם שני חומרי הבסיס לייצור הודפים עבור מטעני חבלה ועבור רקטות). בשל כך אסור חנקת האשלגן לשימוש ביהודה ושומרון וברצועת עזה ולפיכך מנסים ארגוני הטרור להבריח אותו במגוון שיטות ודרכים⁵.

בסוף 2007 עצרו כוחות הביטחון באחד המעברים ביהודה ושומרון משאית ובה כ-6 טונות חנקת אשלגן. חומר זה, יועד לפעילי טרור והוסווה בשקי סוכר, שנשלחו כסיוע מהאיחוד האירופי (דובר צה"ל, 29 בדצמבר 2007).

⁴ בשנה האחרונה ביצעו כוחות הביטחון הישראליים פעולות מיוחדות למניעת מעבר של חומרים המשמשים כחומרי גלם לייצור חומרי נפץ לשטחי יהודה ושומרון ולרצועת עזה. בפשיטות שבוצעו במהלך השנה האחרונה על חמישה מפעלים ביהודה ושומרון נתפסו חומרים, שהכנסתם לשטחים הפלסטינים אסורה.

⁵ כך למשל לאחרונה עצרו כוחות הביטחון המצריים ברפיח את מהדי סלים אבו פריג' המתגורר בסמוך לגבול. בביתו נמצאו למעלה מחצי טון חומרי נפץ ו-1.2 טונות אשלגן. לדבריו של העצור הוברחו חומרים אלה לרצועת עזה באמצעות מנהרות (ג'רוזלם פוסט, 26 בדצמבר 2007).

10. ארגוני הטרור הפועלים ברצועה מנצלים את העובדה שישראל מעניקה היתרי כניסה לתושבי הרצועה בשל שיקולים הומניטריים מיוחדים (למשל, טיפולים מצילי חיים בבתי חולים). הדבר מתבצע בכמה שיטות, המרכזית שבהן רכישת הפנייה רפואית פיקטיבית לבית חולים בישראל, ביהודה ובשומרון או בחו"ל. לכוחות הביטחון הישראליים מוכרת שורה של רופאים ועובדים מנהליים בבתי החולים ברצועה המנפיקים אישורים בתמורה למתן שוחד⁶.

11. רוב ההברחות של אמצעי הלחימה לרצועה נעשות ע"י **מבריחים וסוחרים עצמאיים הפועלים ממניעים כלכליים**. לעתים אפילו לא נקבע יעד המכירה בטרם ביצע ההברחה, והוא נמכר בשוק החופשי לכל המרבה במחיר. לעיתים מבצעות הברחות אמצעי לחימה שנועדו עפ"י הזמנה עבור ארגון מסוים (בעיקר חמא"ס). **בעקבות השתלטותה על הרצועה ביססה חמא"ס את שליטתה על מערכת ההברחות של אמצעי הלחימה מסיני לרצועה**.

12. את **הכספים** הנחוצים לרכש אמצעי הלחימה (ולתהליך ההתעצמות בכללותו) מחדירה חמא"ס לרצועה בדרכים סמויות המבוססות בעיקר על חלפנים וסוחרים בעולם הערבי. יצוין כי ארגוני הטרור עושים גם שימוש נרחב במנהרות גם לשם הברחה של כמויות כספים גדולות המגיעות לסכומים של עשרות מיליוני דולרים בכל הברחה.

הפלת גדר הגבול בין הרצועה למצרים ע"י החמא"ס (צילום: סוכנות הידיעות מען, 23 ינואר 2008)

⁶ מתוך דוח שירות ביטחון כללי "סיכום שנית 2007 נתונים ומגמות בטרור הפלסטיני" במאי 2007 נעצרו שתי מחבלות מתאבדות במעבר ארז, שקיבלו אישור כניסה אוטנטי לישראל על רקע מידע רפואי כוזב. השתיים תכננו לבצע פיגוע התאבדות כפול בתל-אביב ונתניה.

פרק ו: אימונים ברצועת עזה ומחוצה לה (איראן, סוריה, לבנון)

1. תהליך ההתעצמות של חמא"ס כולל גם אימונים והכשרות במגמה להעלות את רמת הכשירות והמקצועיות של הפעילים בכל הרמות ובכל המקצועות. לחמא"ס ליבה איכותית של כמה מאות פעילים, שעברו הכשרות קרביות בסיסיות ומתקדמות תוך התמקצעות בתחומים כמו ירי נ"ט, נק"ל, מקלעים, חבלה וכו'. פעילים אלו הינם בעלי הכשרה קרבית המקנה להם מיומנויות ללחימה ברמת הפרט, החולית וייתכן גם במסגרות גדולות יותר.

אימונים של גדודי עז אלדין אלקסאם
בירי פצצות מרגמה (ערוץ אלאקצא,
14 בפברואר 2007)

אימונים של גדודי עז אלדין אלקסאם באמצעי לחימה נ"ט
RPG-7 (אתר פלסטיין אלמבאשר, 10
בדצמבר 2007)

2. פעילי הזרוע הצבאית של חמא"ס עוברים **ברצועת עזה** אימונים נרחבים וסדורים, הללו כוללים **אימונים בסיסיים** (כושר, רובאות, שדאות) ו**אימונים מקצועיים** ומתקדמים בתחומים השונים: צליפה, נ"ט, מודיעין ארטילריה. האימונים הבסיסיים נערכים **בשטח הרצועה** ע"י מדריכים מקומיים (שחלקם עברו הכשרה בחו"ל). האימונים המקצועיים המתקדמים מתקיימים במסגרת **קורסים בחו"ל הנערכים באיראן, סוריה, ולבנון** (באמצעות חזבאללה). במקביל עוברים גם **פעילי מנגנוני ביטחון הפנים** (הכוח המבצע, משטרה וכד') אימונים בסיסיים ומתקדמים, ברצועת עזה ומחוצה לה (איראן וסוריה), המכשירים אותם לפעול בשורות הזרוע הצבאית של החמא"ס בעת חירום.

3. לאחר השתלטות חמא"ס על הרצועה (יוני 2007), כחלק מתהליך האצת בניין הכוח הצבאי, נשלחו פעילי חמא"ס לקורסים והכשרות באיראן ובסוריה. פעילים אלה הוברחו חזרה לרצועת עזה, והעבירו את הידע והמיומנות שרכשו לפעילי הזרוע הצבאית ומנגנוני ביטחון הפנים של חמא"ס. **בשנת 2007 בוצע מאמץ הכשרות הנרחב והמשמעותי ביותר בתולדות הזרוע הצבאית של חמא"ס במגמה להביא לעליית מדרגה ביכולותיה המבצעיות.**

4. ב-9 במרס 2008 התפרסם בעיתון הבריטי סאנדיי טיימס ראיון, שקיימה ברצועת עזה הכתבת Marie Colvin, עם בכיר בגדודי עז אלדין אלקסאם שנמנע מלהזדהות בשמו (הגם שבכתבתה מופיע תיאורו). בראיון שפך המרואיין אור על כל הנוגע לאמונים של פעילי חמא"ס מחוץ לרצועת עזה¹:

א. **מאות פעילי חמא"ס התאמנו ומתאמנים באיראן:** "משמרות המהפכה" האיראניים מאמנים בטהראן את פעילי חמא"ס מזה למעלה משנתיים, מאז שישראל נסוגה מרצועת עזה בשנת 2005 (קרי, מאז ההינתקות). עד כה התאמנו באיראן כ-150 פעילים. בעיתוי הנוכחי מתאמנים באיראן כ-150 פעילים נוספים, המשפרים באמצעות האמונים הללו את מיומנויות הלחימה שלהם. חלקם ישמשו בתפקידי לחימה וחלקם, שאינם כשרים ללחימה, יצורפו ל"יחידת המחקר" של חמא"ס.

ב. **נתיב ההגעה לאיראן:** פעילי חמא"ס יוצאים מרצועת עזה למצרים, משם טסים לסוריה, ומשם לטהראן. בכניסה וביציאה מטהראן הם מורשים שלא להחתיים (את דרכניהם) מסיבות ביטחון².

ג. **משך האמונים ומקומם:** פעילי חמא"ס התאמנו במשך תקופות שנעו בין 45 ימים לבין 6 חודשים. האמונים התקיימו בבסיס צבאי סגור, בתנאים קשים, בהשגחת אנשי "משמרות המהפכה" הפעילים מורשים לצאת לחופשה רק פעם בשבוע, וגם אז בקבוצה ובלייווי אנשי ביטחון איראניים.

ד. **נושאי האימון:** פעילי חמא"ס עוברים באיראן אימונים בטקטיקות של לחימת שטח ובהפעלת אמצעי לחימה, הפעילים שבים לרצועת עזה עם מיומנויות שרכשו בתחומי הטכנולוגיה המתקדמת, ירי רקטות, הפעלת מטענים, צליפה וטקטיקות נוספות, הדומות לאלו שבהם השתמש חזבאללה.

ה. **עד כה נשלחו לאיראן שבעה מחזוריים של פעילי חמא"ס.** הפעילים המצטיינים מכל מחזור, נשארים באיראן לתקופה ממושכת יותר, עוברים קורסים מתקדמים, ושבים לרצועת עזה על מנת לשמש כמדריכים.

¹ ראו לקט מידע: "בראיון עיתונאי חושף פעיל מבצעי בכיר בחמא"ס בפני כתבת בריטית בעזה את הסיוע הצבאי שאיראן וסוריה מעניקות לחמא"ס. בראיון מפורטים האימונים, שמאות פעילי חמא"ס ברצועה עברו ועוברים באיראן ובסוריה, ומתוארת העברת ידע טכני איראני המסייע לחמא"ס בייצור רקטות ומטענים (12 במרס)

² תופעה זאת אפיינה בעבר גם את פעילי חזבאללה שיצאו לאמונים באיראן. כך למשל, חסין עלי סלימאן, מחבל בחזבאללה שנלקח בשבי במלחמת לבנון השנייה, סיפר בחקירתו כי עבר אימונים באיראן יחד עם קבוצה של 40-50 אנשי חזבאללה מלבנון. הוא ציין כי אנשי הקבוצה נמנעו מהחתמת דרכניהם בסוריה או באיראן על מנת לנסות ולהסתיר יציאתם לאימונים באיראן.

1. **אמונים בסוריה:** פעילי חמא"ס מהרצועה נשלחים גם **לסוריה**, לאמונים בסיסיים. עד כה התאמנו בסוריה 600 **פעילי חמא"ס** ע"י מדריכים, שלמדו את טכניקות הלחימה שלהם באיראן. **62 פעילים מתאמנים בסוריה כעת.**

אימונים של גדודי עז אלדין אלקסאם במחנה הפליטים אלנציראת לקראת מבצע אפשרי של צה"ל (אתר רדיו אלאקצא, 12 בינואר 2008)

משתתפי קורס של המשטרה (ערוץ אלאקצא 2 בפברואר 2008)

פרק ז: סבב ההסלמה האחרון ברצועת עזה ולקחיו בראיית חמא"ס

1. סבב ההסלמה האחרון ברצועת עזה (27 בפברואר - 4 במרס) היה העימות הקשה ביותר בין חמא"ס לבין ישראל מאז השתלטותה של התנועה על הרצועה (יוני 2007).
2. במהלך סבב ההסלמה (28 בפברואר-3 במרס 2008) **נפלו 207 רקטות בשטח ישראל** הובן שוגרו ע"י חמא"ס. יעד הירי המועדף היתה (כמקובל) העיר **שדרות** (שספגה כ-100 רקטות) **אולם לראשונה נכנס גם מרחב העיר אשקלון למעגל האיום** (חמא"ס ירתה 18 רקטות תקניות בקוטר 122 מ"מ מסוג גראד). ממוצע הירי היומי עמד על כ-30 רקטות. כמו כן השתמשה חמא"ס במרגמות בקוטר 120 מ"מ תקניות.

ירי רקטות לעבר ישראל מתוך אזורי מגורים בבית לאהיא (27 בפברואר, באדיבות ערוץ 10)

3. כמות הרקטות הגדולה ששיגרה במשך מספר ימים, מעידה על **מלאי גדול של רקטות שבידי חמא"ס**. בולט במיוחד **המלאי הגדול יחסית של רקטות גראד תקניות בקוטר 122 מ"מ**, שאפשר לחמא"ס לבצע זו לראשונה **ירי רצוף ושיטתי על העיר אשקלון** (120,000 תושבים).
4. עם זאת חמא"ס הופתעה מתגובת ישראל, ובעיקר מהמבצע הקרקעי בצפון הרצועה ("חורף חם") שגרם לפגיעה בפעילים רבים (כ-70 פעילי טרור) ובתשתיות טרור. בשל כל, פעילי חמא"ס ויתר הארגונים לא הצליחו לקדם ביצוע פעולות "איכותיות" מול צה"ל. לכך נוספו פגיעות צה"ל באתרים חשובים שגרמו לשיבושים בפעילות הייצור והשינוע, אובדן פעילים ותשתיות.
5. **במישור המדיני** עלה בידי החמא"ס להבליט את מעמדה כמכתיבה של סדר היום הפנים-פלסטיני והפלסטיני-ישראלי, במיוחד על רקע הודעת אבו מאזן על השעיית המו"מ המדיני עם ישראל. בלטה במיוחד הצלחת חמא"ס (אליה הצטרפה הרשות הפלסטינית בראשות אבו מאזן) **במלחמה על התודעה**: חמא"ס והרשות הפלסטינית ניהלו קמפיין הסברתי

שהבליט מאוד את הפגיעה באזרחים ובפרט בילדים, והתעלם כליל מירי הרקטות לעבר ישראל ומהעובדה שמרבית ההרוגים (כ-130) היו פעילי טרור.

6. בקמפיין זה נעשה שימוש אינטנסיבי במונחים כמו "שואה" ו"טבח" תוך "הסבת" שואת העם היהודי ל"שואת" הפלסטינים בעזה. לקמפיין זה לא היתה תהודה משמעותית במדינות המערב אולם היתה לו השפעה רבה בקרב הפלסטינים ובעולם הערבי והמוסלמי (בין השאר בשל היחלצות הערוץ הפופולארי אלג'זירה לתמיכה בקמפיין הפלסטיני). ההצלחה של הקמפיין המחישה לחמא"ס פעם נוספת את החשיבות **שבפיתוח התשתית התקשורתית שלה** (תחום לו מקדישה חמא"ס משאבים רבים) **והמחישה פעם נוספת כי בכל עימות עתידי ברצועת עזה צפויה המלחמה על התודעה למלא תפקיד חשוב.**

7. בסבב ההסלמה האחרון עשתה החמא"ס שימוש נרחב באוכלוסייה האזרחית כב"מגן אנושי³. ובדרך כלל זכתה לתמיכת האוכלוסייה. הדבר מצא ביטוי בלחימה בשטח בנוי צפוף אוכלוסין, כשבחלק מהמקרים לבשו פעילים מבצעיים של החמא"ס לבוש אזרחי כדי להיטמע בקרב האוכלוסייה. במספר מקרים סייעו התושבים לחמא"ס ע"י התקבצות ביעדים הצפויים להיות מותקפים ע"י צה"ל כדי לשמש כ"מגן אנושי".

כרוז של חמא"ס שפורסם במהלך סבב העימות תחת הכותרת "המוות קרב". בצילום נראים אנשי חמא"ס לבושי מדים ונושאים נשק כחיילים לכל דבר

³ ראו לקט: " בסבב ההסלמה האחרון ברצועת עזה שבו ועשו ארגוני הטרור שימוש נרחב באזרחים כב"מגן אנושי" (5 במרס 2008).

8. **לסיכום:** מסבב ההסלמה האחרון יכולה הייתה חמא"ס להפיק לקחים חיוביים ושלייליים. בצד החיובי היתה הצלחתה לבצע ירי רקטות רצוף ושיטתי לעבר ישראל, כולל הכנסת אשקלון למעגל הירי, והצלחתה במאבק על התודעה. בצד השלילי הומחשו קיומם של פערי כשירות במערך הלוחם והמחיר הכרוך בעימות רחב היקף עם ישראל⁴. **מכל מקום, חמא"ס מנצל את כל תקופת הפוגה שהשתררה ברצועת עזה שתאפשר לו להמשיך בתהליך ההתעצמות הצבאית** תוך שיקום הפגיעות והתגברות על "נקודות תורפה" שהתגלו בסבב ההסלמה האחרון.

⁴ אבו עבדה, דובר גדודי עז אלדין אלקסאם התבטא בראיון עיתונאי כחודשים לפני ההסלמה כי צה"ל בהיכנסו לרצועה יתקל בלוחמים מאומנים, בשיטות לחימה חדשות, שיהיו כפופים לניהול לאכוונה של חמ"ל משותף. לדבריו "הצבא הישראלי לא ידע מהיכן יוכו הטנקים שלו ומאין ישוגרו רקטות לעבר חייליו" (אלחיאת, 17 בדצמבר 2007). **בראיה לאחור ו דבריו אלו לקו בהגזמה.**